

ATATURK
UNIVERSITY
PUBLICATIONS

KORPUSGERMANISTIK

Official journal of Atatürk University, Faculty of Letters, Department of German Language and Literature

Volume / Cilt: 3 • Issue / Sayı 1 • June / Haziran 2024

EISSN 2822-6313

dergipark.org.tr/pub/korpus

KORPUSGERMANİSTİK

EDITORIAL MANAGER / DERGİ SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Ahmet SARI ^{ib}

German Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
*Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye*

CHIEF EDITOR / BAŞ EDITÖR

Fatma ÖZTÜRK DAĞABAKAN ^{ib}

German Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
*Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye*

EDITORS / EDITÖRLER

Şenay KAYĞIN ^{ib}

German Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
*Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye*

Kübra ÇAVUŞ ^{ib}

German Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
*Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye*

ADVISORY BOARD / DANIŞMA KURULU

Ali Osman ÖZTÜRK

Department of Foreign Languages Education,
Necmettin Erbakan University, Ahmet Keleşoğlu
Faculty of Education, Konya, Türkiye
*Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Necmettin Erbakan
Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi,
Konya, Türkiye*

Anette HORN

Department of German, School of Literature and
Language Studies, University of the
Witwatersrand, Johannesburg, Johannesburg,
South Africa
*Almanca Bölümü, Edebiyat ve Dil Çalışmaları
Okulu, Witwatersrand Üniversitesi, Johannesburg,
Güney Afrika*

Dietmar GOLTSCHNIGG

Institute for German Studies, Faculty of
Humanities, University of Graz, Graz, Austria
*Alman Araştırmaları Enstitüsü, Beşeri Bilimler
Fakültesi, Graz Üniversitesi, Graz, Avusturya*

Fatma ÖZTÜRK DAĞABAKAN

German Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
*Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye*

Faruk YÜCEL

Department of Translation and Interpreting/ Ege
University/Faculty of Arts and Sciences, İzmir,
Türkiye
*Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Ege
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İzmir, Türkiye*

ASSISTANT EDITOR / YARDIMCI EDITÖR

Ebrar KÖSEÖĞLU ^{ib}

German Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
*Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye*

LAYOUT EDITOR / MİZANPAJ EDITÖRÜ

Yaren ANİK

German Language and Literature, Atatürk
University, Erzurum, Turkey
*Alman Dili ve
Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye*

ENGLISH LANGUAGE EDITOR / İNGİLİZCE DİL EDITÖRÜ

Kubilay GEÇİKLİ ^{ib}

English Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
*İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye*

Tuğba AYGAN ^{ib}

English Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
*İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye*

Funda KIZILER EMER

Department of German Language and Literature,
Sakarya University, Faculty of Humanities and
Social Sciences, Sakarya, Turkey
*Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Sakarya
Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
Sakarya, Türkiye*

Gürsel UYANIK

German Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
*Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye*

Handan KÖKSAL

Department of Foreign Languages Education,
Trakya University, Faculty of Education, Edirne,
Turkey
*Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Trakya
Üniversitesi/Eğitim Fakültesi, Edirne, Türkiye*

Heike WIESE

Institute for German Language and Linguistics,
Humboldt University of Berlin, Faculty of
Linguistics and Literary Studies, Berlin, Germany
*Alman Dili ve Dilbilimi Enstitüsü, Berlin Humboldt
Üniversitesi, Dilbilim ve Edebiyat Çalışmaları
Fakültesi, Berlin, Almanya*

Hikmet ASUTAY

Department of Foreign Languages Education,
Trakya University, Faculty of Education, Edirne,
Turkey
*Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Trakya
Üniversitesi/Eğitim Fakültesi, Edirne, Türkiye*

Cansu GÜR ^{ib}

Department of American Culture and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
*Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye*

Deniz ARAS ^{ib}

Department of American Culture and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
*Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye*

GERMAN LANGUAGE EDITOR / ALMANCA DİL EDITÖRÜ

Ahmet Uğur NALCIOĞLU ^{ib}

German Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
*Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye*

FIELD EDITOR / ALAN EDITÖRÜ

Merve KARABULUT ^{ib}

German Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
*Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye*

İsmail İŞCEN

Department of Translation and Interpreting,
Mersin University, Faculty of Humanities and
Social Sciences, Mersin, Türkiye
*Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Mersin
Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
Mersin, Türkiye*

Kadriye ÖZTÜRK

Department of Foreign Languages Education,
Anadolu University, Faculty of Education,
Eskisehir, Türkiye
*Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Anadolu
Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eskisehir, Türkiye*

Krzysztof OKONSKI

Institute of German Studies
Kazimierz Wielki University, Bydgoszcz, Poland
*Alman Araştırmaları Enstitüsü
Kazimierz Wielki Üniversitesi, Bydgoszcz, Polonya*

Kurt Wolf KÖNIG

Department of Foreign Language Education,
Middle East Technical University Faculty of
Education, Ankara, Türkiye
*Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü
Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, Türkiye*

Leyla COŞAN

Department of German Language and Literature
Marmara University Faculty of Humanities and
Social Sciences, İstanbul, Türkiye
*İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Alman Dili ve
Edebiyatı Bölümü, Marmara Üniversitesi, İstanbul,
Türkiye*

KORPUSGERMANİSTİK

Marianne ZAPPEN-THOMSON

Language and Literature Studies
University of Namibia, Windhoek, Namibia
Dil ve Edebiyat Çalışmaları
Namibia Üniversitesi, Windhoek, Namibya

Mehmet Tahir ÖNCÜ

Department of Translation and Interpreting
Ege University, İzmir, Türkiye
Mütercim Tercümanlık Bölümü
Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye

Melik BÜLBÜL

Department Of German Language Education,
Kazım Karabekir Faculty Of Education Atatürk
University, Erzurum, Türkiye
*Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi/Yabancı Diller
Eğitimi Bölümü/Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı*
Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye

Michael HOFFMANN

Institute of German Studies and Comparative
Literature, University of Paderborn, Paderborn,
Germany
Alman Araştırmaları ve Karşılaştırmalı Edebiyat
Enstitüsü, Paderborn Üniversitesi, Paderborn,
Almanya

Mustafa ÖZDEMİR

Department Of Western Languages And
Literature/Department Of German Language And
Literature, Kafkas University, Faculty Of Science
And Literature Kars, Türkiye
Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Alman Dili ve
Edebiyatı Anabilim Dalı, Kafkas Üniversitesi, Fen-
Edebiyat Fakültesi Kars, Türkiye

Nejdet NEYDİM

Faculty of Letters, Department of Translation
Studies, Department of German Translation and
Interpreting, İstanbul University, İstanbul, Türkiye
Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, Almanca
Mütercim-Tercümanlık Ana Bilim Dalı
İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Ortrud GUTJAHR

Institute of German Studies, Faculty of Humanities
University of Hamburg, Hamburg, Germany
Alman Araştırmaları Enstitüsü, Beşeri Bilimler
Fakültesi, Hamburg Üniversitesi, Hamburg,
Almanca

Rüdiger GÖRNER

Institute of Germanic Studies
University of London. London, UK
Germen Araştırmaları Enstitüsü
Londra Üniversitesi, Londra, UK

Ryozo MAEDA

Department of German Studies
Rikkyo University, Tokyo, Japan
Alman Çalışmaları Bölümü, Tokyo
Rikkyo Üniversitesi, Tokyo, Japonya

Sevinç HATİPOĞLU

Department of Foreign Language
Education/Department of German Language
Education, İstanbul University-Cerrahpaşa,
İstanbul, Türkiye
Yabancı Diller Eğitimi Bölümü/Alman Dili Eğitimi
Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa,
İstanbul, Türkiye

Sevinç Sakarya MADEN

Department of Foreign Language Education
Department of German Language Education
Trakya University, Edirne, Türkiye
Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Alman Dili Eğitimi
Anabilim Dalı, Trakya Üniversitesi, Edirne, Türkiye

Şener BAĞ

German Language and Literature,
Tekirdağ Namık Kemal University, Tekirdağ,
Türkiye
Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ,
Türkiye

Turgay KURULTAY

Department of German Translation and
Interpreting
İstanbul University, İstanbul, Türkiye
Almanca Mütercim Tercümanlık Bölümü
İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Turgut GÖĞEBAKAN

German Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye

Ulrike FREYWALD

Institute for Language, Literature and Culture
Technical University of Dortmund, Dortmund,
Germany
Dil, Edebiyat ve Kültür Enstitüsü
Dortmund Teknik Üniversitesi, Dortmund, Almanya

Ulrike Vedder

Humboldt University, Faculty of Languages and
Literature, Institute of German Literature, Berlin,
Germany
Humboldt Üniversitesi, Dil ve Edebiyat Fakültesi,
Alman Edebiyatı Enstitüsü, Berlin, Almanya

Yadigar EĞİT

Department of Translation and Interpreting
Ege University, İzmir, Türkiye
Mütercim Tercümanlık Bölümü
Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye

Yasemin BALCI

Faculty Of Human And Social
Sciences/Department Of German Language And
Literature, Marmara University, İstanbul, Türkiye
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi/Alman Dili ve
Edebiyatı Bölüm, Marmara Üniversitesi, İstanbul,
Türkiye

Gökhan Şefik ERKURT

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Department of German Language and Literature
Aydın Adnan Menderes University, Aydın, Türkiye
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Alman Dili ve
Edebiyatı Bölümü, Aydın Adnan Menderes
Üniversitesi, Aydın, Türkiye

Kubilay GEÇKİ

Faculty Of Literature/Department Of English
Language And Literature, Atatürk University,
Erzurum, Türkiye
Edebiyat Fakültesi/İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye

Mehmet Burak BÜYÜKTOPÇU

Department of Western Languages and Literatures
Kafkas University, Kars, Türkiye
Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü
Kafkas Üniversitesi, Kars, Türkiye

Meryem NAKİPOĞLU

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Department of German Language and Literature
Aydın Adnan Menderes University, Aydın, Türkiye
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Alman Dili ve
Edebiyatı Bölümü, Aydın Adnan Menderes
Üniversitesi, Aydın, Türkiye

Şahbender ÇORAKLI

Faculty of Arts and Sciences/Department of
German Language and Literature, Tekirdağ Namık
Kemal University, Tekirdağ, Türkiye
Fen-Edebiyat Fakültesi/Alman Dili ve Edebiyatı
Bölümü, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi,
Tekirdağ, Türkiye

Şenay KAYĞIN

German Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye

Zennube ŞAHİN YILMAZ

German Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye

Cansu GÜR

Faculty of Letters/Department of American
Culture and Literature, Ataturk University,
Erzurum, Türkiye
Edebiyat Fakültesi/Amerikan Kültürü ve Edebiyatı
Bölümü, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye

Davut DAĞBAKAN

Faculty of Arts and Sciences/Department of
Translation and Interpreting, Ağrı İbrahim Çeçen
University, Ağrı, Türkiye
Fen-Edebiyat Fakültesi/Mütercim ve Tercümanlık
Bölümü, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı,
Türkiye

Elif AKTÜRK

Faculty of Humanities and Social,
Sciences/Department of Western Languages and
Literatures, Süleyman Demirel University, Isparta,
Türkiye
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi/Batı Dilleri ve
Edebiyatları Bölümü
Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, Türkiye

Filiz KAYALAR

Faculty of Arts and Sciences/Department of
Translation and Interpreting
Erzincan Binalı Yıldırım University, Erzincan,
Türkiye
Fen-Edebiyat Fakültesi/Mütercim ve Tercümanlık
Bölümü, Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi,
Erzincan, Türkiye

KORPUSGERMANİSTİK

Gülay HEPPINAR

Atatürk Faculty of Education/Department of Foreign Language Education, Marmara University, Istanbul, Türkiye
Atatürk Eğitim Fakültesi/Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Habib TEKİN

Faculty of Humanities and Social Sciences/Department of German Language and Literature, Marmara University, Istanbul, Türkiye
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi/Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

İbrahim ÖZBAKIR

Faculty of Literature, Department of German Language and Literature, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Turkey
Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, Türkiye

Sayıdaki Hakem Listesi

List of Reviewer in the Issue

Prof. Dr. Ahmet Sarı - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin ERSOY - Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Turgut GÖĞEBAKAN - Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Cihan TUNCER - Ardahan Üniversitesi
Doç. Dr. Fatma KARAMAN – Fırat Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Burak BÜYÜKTOPÇU - Kafkas Üniversitesi
Doç. Dr. Merve KARABULUT - Atatürk Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Elif AKTÜRK - Süleyman Demirel Üniversitesi

Elena BICAN

German Language and Literature
University Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca, Romania
Alman Dili ve Edebiyatı, Babeş Bolyai Üniversitesi, Cluj-Napoca, Romanya

Eleni PELEKI

Institute of German Language, Literature and Didactics, Leuphana University, Lüneburg, Germany
Alman Dili, Edebiyatı ve Didaktik Enstitüsü Leuphana Üniversitesi, Lüneburg, Almanya

Ebrar KÖSEOĞLU

German Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey
Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye

Fatih GÜLER

German Language and Literature,
Atatürk University, Erzurum, Turkey

Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye

Ofeliya MUSTAFAYEYE

Institute for German Studies
University of Vienna, Austria
Alman Araştırmaları Enstitüsü Viyana Üniversitesi, Avusturya

Joanna Malgorzata BANACHOWICH

Institute of Germanic Philology - Faculty of Philology
Wrocław University of Science and Technology, Wrocław, Poland
Cermen Filolojisi Enstitüsü - Filoloji Fakültesi Wrocław Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Wrocław, Polonya

Inara ALIYEVA FU

International Sprachzentrum Baku, Aserbaidşan
Uluslararası Dil Merkezi Bakü, Azerbaycan

KORPUSGERMANISTIK

About the Korpusgermanistik

Korpusgermanistik is a peer-reviewed, open-access, online-only journal published by Atatürk University.

The journal is published biannual in both Turkish, English, and German with articles released in June, and December.

Abstracting and Indexing

Korpusgermanistik is covered in the following abstracting and indexing databases;

- MLA International Bibliography

Aims

Korpusgermanistik aims to publish studies of the highest scientific caliber in the field of German language and literature in the following fields: literary studies, linguistics, cultural studies, media studies, translation studies, and language teaching.

Scope and Audience

Korpusgermanistik publishes research, review, book review, and translation articles that will contribute to the literature on with German language and literature. The main purpose of the journal is to disseminate the scientific knowledge produced in the field of German literature, culture, linguistics, legends, fairy tales, cinema, music, philosophy, advertising language, riddles-puzzles, lullabies and translations to a wide platform. In doing so, the journal aims to bring together researchers, educational practitioners and policy makers at a common intersection.

The target audience of the journal consists of researchers who are interested in or working in the field of German language and literature.

Disclaimer

Statements or opinions expressed in the manuscripts published in the journal reflect the views of the author(s) and not the opinions of the editors, editorial board, and/or publisher; the editors, editorial board, and publisher disclaim any responsibility or liability for such materials.

Open Access Statement

Korpusgermanistik is an open access publication. Starting on June 2024, all content published in the journal is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial (CC BY-NC) 4.0 International License which allows third parties to use the content for non-commercial purposes as long as they give credit to the original work. This license allows for the content to be shared and adapted for non-commercial purposes, promoting the dissemination and use of the research published in the journal. All published content is available online, free of charge at <https://dergipark.org.tr/en/pub/korpus>. When using previously published content, including figures, tables, or any other material in both print and electronic formats, authors must obtain permission from the copyright holder. Legal, financial and criminal liabilities in this regard belong to the author(s).

You can find the current version of the Instructions to Authors at <https://dergipark.org.tr/en/pub/korpus/writing-rules>

Contact (Editor in Chief) / İletişim (Baş Editör)

Fatma ÖZTÜRK DAĞABAKAN

Atatürk University, Faculty of Letters, Erzurum, Turkey
Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum, Türkiye

✉ fatmajale@atauni.edu.tr

✉ korpusgermanistik@atauni.edu.tr

🌐 <https://dergipark.org.tr/en/pub/korpus>

☎ +90 442 231 81 07

Contact (Publisher) / İletişim (Yayıncı)

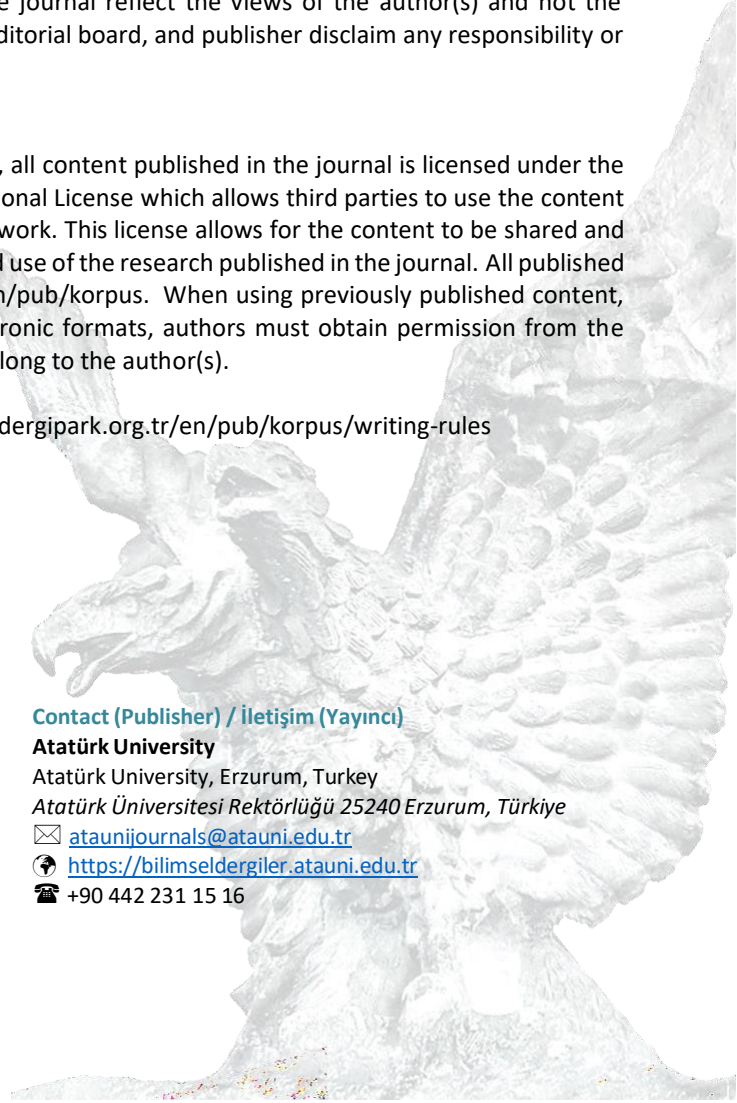
Atatürk University

Atatürk University, Erzurum, Turkey
Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü 25240 Erzurum, Türkiye

✉ ataunijournals@atauni.edu.tr

🌐 <https://bilimseldergiler.atauni.edu.tr>

☎ +90 442 231 15 16

KORPUSGERMANİSTİK

Korpusgermanistik Hakkında

Korpusgermanistik, Atatürk Üniversitesi tarafından yayınlanan hakemli, açık erişimli, yalnızca çevrimiçi bir dergidir.

Dergi, Haziran ve Aralık aylarında olmak üzere Türkçe, İngilizce ve Almanca olarak yılda iki kez yayınlanmaktadır.

Özetleme ve İndeksleme

Korpusgermanistik aşağıdaki özetleme ve indeksleme veri tabanlarında yer almaktadır:

- MLA International Bibliography

Amaç

Korpusgermanistik, Alman dili ve edebiyatına odaklanılarak yapılan edebiyat bilimi, dilbilim, kültürbilimi, medyabilimi, çeviribilim ve dil öğretimi alanında en yüksek bilimsel kaliteye sahip çalışmalarını yayınlamayı amaçlamaktadır.

Kapsam ve Hedef Kitle

Korpusgermanistik, Alman dili ve edebiyatıyla ilgili literatüre katkı sunacak, özellikle araştırma, derleme, kitap incelemesi ve çeviri yazılarını yayınlamaktadır. Derginin temel amacı, Alman edebiyatı, kültürü, dilbilimi, efsaneleri, masalları, sineması, müziği, felsefesi, reklam dili, bilmece-bulmacaları, ninnileri ve çevirileri alanında üretilen bilimsel bilgiyi geniş bir platforma yaymaktır. Dergi bunu yaparken araştırmacıları, eğitim uygulayıcılarını ve politika yapıcılarını ortak bir keşişim noktasında buluşturmayı hedeflemektedir.

Derginin hedef kitle, Alman dili ve edebiyatı alanına ilgi duyan ya da bu alanda çalışan araştırmacılardan oluşmaktadır.

Sorumluluk Reddi

Dergide yayınlanan yazılarda ifade edilen ifadeler veya görüşler, editörlerin, yayın kurulunun ve/veya yayıncının görüşlerini değil, yazar(lar)ın görüşlerini yansıtır; editörler, yayın kurulu ve yayıncı bu tür materyaller için herhangi bir sorumluluk veya yükümlülük kabul etmemektedir.

Açık Erişim Bildirimi

Korpusgermanistik açık erişimli bir dergidir. 2024 Haziran ayından itibaren dergide yayınlanan tüm içerik, Creative Commons Attribution-NonCommercial (CC BY-NC) 4.0 International License lisansı ile yayınlanmaktadır. Bu lisans, içeriğin ticari olmayan amaçlarla paylaşılmasını ve adapte edilmesini sağlayarak dergide yayınlanan araştırmaların yayılmasını ve kullanılmasını teşvik eder. Haziran 2024'ten önce yayınlanan içerik, geleneksel telif hakkı kapsamında lisanslanmıştır ancak arşiv ücretsiz olarak hâlâ erişime açıktır. Tüm yayımlanan içerikler <https://dergipark.org.tr/tr/pub/korpus> adresinden çevrimiçi olarak ücretsiz olarak erişilebilir. Daha önce yayınlanmış içeriği, figürleri, tabloları veya diğer herhangi bir materyali basılı veya elektronik formatta kullanırken yazarlar, telif hakkı sahibinden izin almakla sorumludur. Bu konuda yasal, mali ve cezai sorumluluklar yazar(lara) aittir.

Yazarlara Bilgi'nin güncel versiyonuna <https://dergipark.org.tr/tr/pub/korpus/writing-rules> adresinden ulaşabilirsiniz.

Contact (Editor in Chief) / İletişim (Baş Editör)

Fatma ÖZTÜRK DAĞABAKAN

Atatürk University, Faculty of Letters, Erzurum, Turkey
Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum,
Türkiye

✉ fatmajale@atauni.edu.tr

✉ korpusgermanistik@atauni.edu.tr

🌐 <https://dergipark.org.tr/en/pub/korpus>

☎ +90 442 231 81 07

Contact (Publisher) / İletişim (Yayıncı)

Atatürk University

Atatürk University, Erzurum, Turkey
Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü 25240 Erzurum,
Türkiye

✉ ataunijournals@atauni.edu.tr

🌐 <https://bilimseldergiler.atauni.edu.tr>

☎ +90 442 231 15 16

KORPUSGERMANİSTİK

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

Research Articles / Araştırma Makaleleri

- 1 Georg Trakl'ın "Die Schöne Stadt (Güzel Şehir)" Adlı Şiirinde Teopolitik ve Sosyokültürel Bağlamda Kadın İstismarı
"Die Schöne Stadt (Beautiful City)" by George Trakl Abuse of Women in Theopolitical and Socio-Cultural Context in His Poetry
Gökhan Şefik ERKURT
- 8 Hans-Ulrich Treichel'in "Der verlorene" Adlı Romanını Kişileri Üzerinden Okumak
Reading Hans-Ulrich Treichel's Novel "Der verlorene" through Its Characters-
Gürsel UYANIK
- 14 Effi Briest ve L'Adultera'da Kadın
The Woman in Effi Briest and L'Adultera
Süreyya İLKILIÇ

Translation / Çeviri

- 18 "Aydınlanma Nedir?" Sorusunun Yanıtı
Answering the Question: What is Enlightenment?
Emre Bekir GÜVEN

Book Reviews Kitap İncelemeleri

- 22 Franz Kafka'nın "Babaya Mektup Adlı Eserinde Ödipus Kompleksi
Kübra ÇAVUŞ
- 23 Robert Walser'in Mikrogram Dünyası
Ebrar KÖSEOĞLU

KORPUSGERMANISTIK

EDİTÖRDEN

Saygıdeğer Meslektaşlarımız,

Korpusgermanistik Dergisinin beşinci sayısını sizlere sunmanın gururunu yaşıyoruz. Dergimizin yayın hayatında önemli bir dönüm noktası olan bu sayı, MLA International Bibliography dizininde yer alarak uluslararası akademik camiada kabul görmüş bir yayın haline gelmiştir. Bu başarı, dergimizin kalitesine ve içeriğinin akademik dünyada önemli bir boşluğu doldurduğuna işaret etmektedir.

Korpusgermanistik Dergisi, Türkiye ve Almanya ile ilgili siyasi, sosyal ve kültürel yapı ile Türk ve Alman kültürünün dil, edebiyat, tarih, sanat, çeviri, tarihi, müziği gibi unsurlarını araştırıp inceleyen bilimsel çalışmaları bilim dünyası ile paylaşmayı amaçlayan disiplinler arası bir platform olarak tasarlanmıştır ve böylesi geniş bir yelpazede bilimsel çalışmalara ev sahipliği yapmaktadır. Beşinci sayımızda da bu çeşitliliği koruyarak, her biri kendi alanında uzmanlaşmış yazarlarımızın özgün bakış açıları, disiplinler arası yaklaşımlarıyla değerli katkıları bir araya getirdik.

Dergimizin MLA International Bibliography dizinine girmesi, yayınlarımızın uluslararası akademik değerlendirmeye tabi tutulduğunu ve bu değerlendirmeden başarıyla geçtiğini göstermektedir. Bu başarı, editörlerimizin ve yazarlarımızın özverili çalışmalarının yanı sıra, okuyucularımızın da dergimize gösterdiği ilgi ve desteğin bir sonucudur.

Dergimizin beşinci sayısının sizler için de zengin ve ilham verici bir okuma deneyimi sunmasını umuyoruz. İlerleyen sayılarımızda da akademik mükemmeliyeti ve entelektüel çeşitliliği koruyarak, en yeni araştırmaları sizlerle paylaşmaya devam edeceğiz.

Dergimizin başarısında katkıda bulunan tüm hakemlerimize, özverili çalışmaları ve değerli görüşleri için teşekkür ederiz. Özgün ve nitelikli çalışmalarıyla dergimizin içeriğini zenginleştiren her bir yazarımıza ayrıca teşekkür ederiz. Son olarak, değerli okurlarımıza teşekkürlerimizi sunmak istiyoruz. Birlikte, daha da özgün ve değerli çalışmaları başarabileceğimize olan inancımız tam.

Dergimizin çıkmasında desteklerinden dolayı Üniversite Rektörümüz Sayın Prof. Dr. Ömer ÇOMAKLI, Fakülte Dekanımız Sayın Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN'e, Bilimsel Dergiler Koordinatörümüz Sayın Prof. Dr. Sinan AKTAŞ'a ve Gökhan ÇİMEN'e teşekkürlerimizi sunuyoruz.

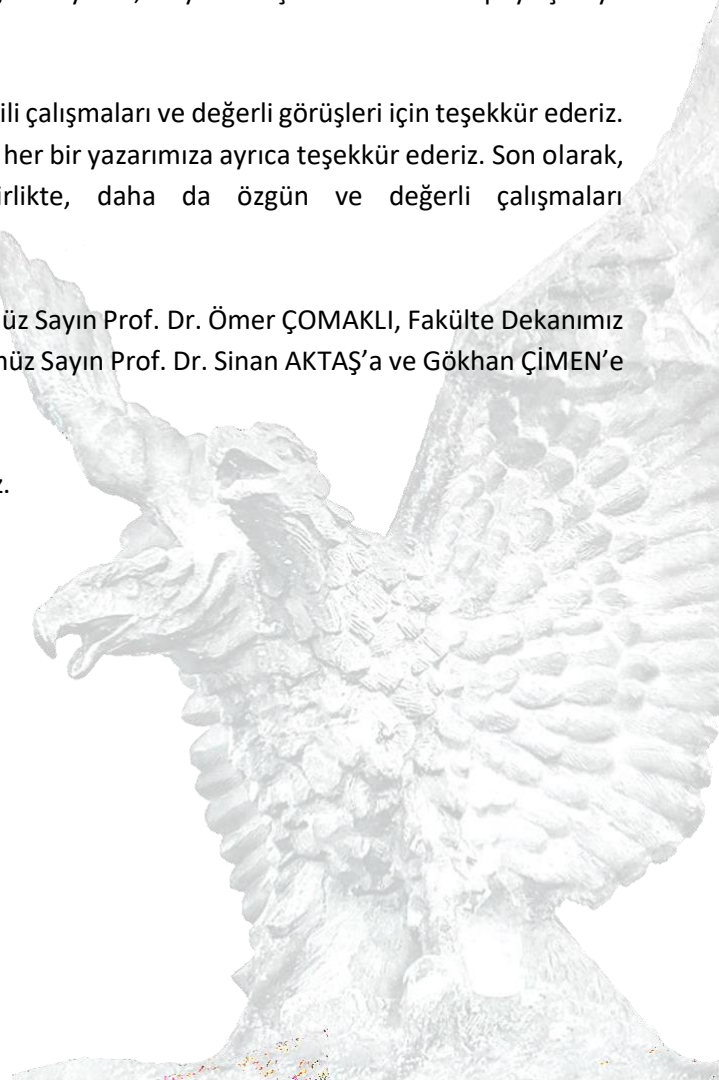
Gelecek sayılar için de sizlerin desteklerini ve katkılarını bekliyoruz.

Saygılarımızla,

Prof. Dr. Fatma Öztürk DAĞABAKAN (Baş Editör)

Doç. Dr. Şenay KAYĞIN

Arş. Gör. Kübra ÇAVUŞ

KORPUSGERMANISTIK

EDITORIAL

Sehr geehrte Kolleginnen und Kollegen,

Mit Stolz präsentieren wir Ihnen die fünfte Ausgabe der Korpusgermanistik Zeitschrift. Diese Ausgabe markiert einen bedeutenden Meilenstein in unserer veröffentlichungsgeschichte, indem sie in die MLA International Bibliography aufgenommen wurde und somit als anerkannte Publikation in der internationalen akademischen Gemeinschaft gilt. Dieser Erfolg unterstreicht die Qualität unserer Zeitschrift und zeigt, dass sie eine bedeutende Lücke in der akademischen Welt füllt.

Die Korpusgermanistik Zeitschrift ist als interdisziplinäre Plattform konzipiert, die wissenschaftliche Studien über die politischen, sozialen und kulturellen Strukturen der Türkei und Deutschlands sowie über die Sprache, Literatur, Geschichte, Kunst, Übersetzung, Musik und andere Aspekte der türkischen und deutschen Kultur untersucht und teilt. Wir haben auch in dieser Ausgabe diese Vielfalt bewahrt und wertvolle Beiträge von Autoren mit spezifischen Fachkenntnissen und interdisziplinären Ansätzen zusammengeführt.

Die Aufnahme unserer Zeitschrift in die MLA International Bibliography zeigt, dass unsere veröffentlichungen einer internationalen akademischen Bewertung unterzogen wurden und diese erfolgreich bestanden haben. Dieser Erfolg ist das Ergebnis der engagierten Arbeit unserer Herausgeber und Autoren sowie des Interesses und der Unterstützung unserer Leser.

Wir hoffen, dass die fünfte Ausgabe der Zeitschrift Ihnen eine bereichernde und inspirierende Leseerfahrung bietet. In kommenden Ausgaben werden wir weiterhin akademische Exzellenz und intellektuelle Vielfalt bewahren und die neuesten Forschungsergebnisse mit Ihnen teilen.

Wir möchten allen Gutachtern danken, die zum Erfolg unserer Zeitschrift beigetragen haben, sowie jedem Autor, der durch seine originellen und qualitativ hochwertigen Beiträge zur Bereicherung des Inhalts beigetragen hat. Abschließend möchten wir unseren geschätzten Lesern danken. Gemeinsam sind wir zuversichtlich, weitere originelle und bedeutende Arbeiten zu erreichen.

Für die Unterstützung bei der veröffentlichung unserer Zeitschrift danken wir dem Rektor unserer Universität, Herrn Prof. Dr. Ömer ÇOMAKLI, dem Dekan unserer Fakultät, Herrn Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN, dem Koordinator für wissenschaftliche Zeitschriften, Herrn Prof. Dr. Sinan AKTAŞ, und Gökhan ÇİMEN.

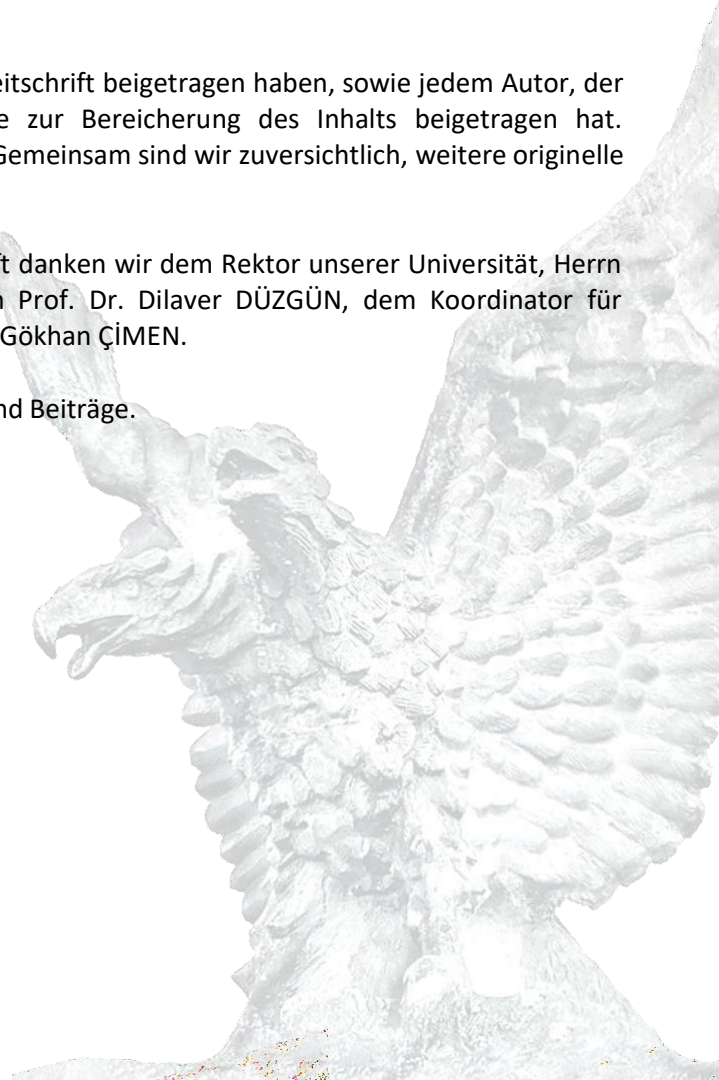
Für zukünftige Ausgaben freuen wir uns auf Ihre Unterstützung und Beiträge.

Mit freundlichen Grüßen,

Prof. Dr. Fatma Öztürk DAĞABAKAN (Hauptredakteurin)

Doç. Dr. Şenay KAYĞIN

Arş. Gör. Kübra ÇAVUŞ

Georg Trakl'ın “Die Schöne Stadt (Güzel Şehir)” Adlı Şiirinde Teopolitik ve Sosyokültürel Bağlamda Kadın İstismar

Gökhan Şefik ERKURT

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Aydın, Türkiye

Aydın Adnan Menderes University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of German Language and Literature, Aydın, Türkiye

Geliş Tarihi/Received 07.05.2024
Kabul Tarihi/Accepted 06.06.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 29.06.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:
Gökhan Şefik ERKURT

E-mail:

Atıf: Erkurt, G.Ş. (2024). Georg Trakl'ın “Die Schöne Stadt (Güzel Şehir)” Adlı Şiirinde Teopolitik ve Sosyokültürel Bağlamda Kadın İstismarı. *Korpusgermanistik*, 3(1), 1-7.

Cite this article: Erkurt, G.Ş. (2024) “Die Schöne Stadt (Beautiful City)” By Georg Trakl Abuse of Women in Theopolitical And Socio-Cultural Context In His Poetry. *Korpusgermanistik*, 3(1), 1-7.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

“Die Schöne Stadt (Beautiful City)” By Georg Trakl Abuse of Women in Theopolitical and Sociocultural Context in His Poetry

Öz

Dışavurumcu şiirin tanınan temsilcilerinden Georg Trakl, ölümünden bir yıl önce 1913 tarihinde yayımladığı Die Schöne Stadt adı şiirinde doğa, mekân ve zaman olgularını ifade gücüyle ortaya koyarken şiirin kurgusuna ait dönemi ve teo-politik tavrı da eleştirmektedir. Bu çalışmada şiirde yer alan kadın motifleri şiirin tematik unsurları olan iç içe geçmiş politik ve dini otorite ile sosyo-kültürel yapı bağlamında sosyolojik, psikolojik ve feminist kavram ve inceleme yöntemleri doğrultusunda incelenmiştir. Yapılan çözümleme sonucunda kadın motiflerin iki farklı sosyal grupta gözlemlenebileceği ve bunlardan bir grubun teo-politik unsurlar nedeniyle emek-hak ve statü bağlamında istismar edildiği diğer grubun ise sosyokültürel normlar ve kabuller üzerinden cinsiyetlerine göre statü ve roller üstlendikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Georg Trakl, Die Schöne Stadt, Kadın İstismarı, Teopolitik Eleştiri, Sosyokültürel Eleştiri

ABSTRACT

Georg Trakl, one of the well-known representatives of expressionist poetry, reveals the phenomena of nature, space and time with his expressive power in his poem Die Schöne Stadt, published in 1913, a year before his death, while also criticizing the period and theo-political attitude of the poem's fiction. In this study, the female motifs in the poem were examined in the context of the intertwined political and religious authority and socio-cultural structure, which are the thematic elements of the poem, in line with sociological, psychological and feminist concepts and analysis methods. As a result of the analysis, it was seen that female motifs could be observed in two different social groups, and one group was exploited in the context of labor rights and status due to theo-political elements, while the other group assumed status and roles according to their gender through sociocultural norms and acceptances.

Keywords: Georg Trakl, Die Schöne Stadt, Abuse of Women, Theopolitical Criticism, Sociocultural Criticism

Giriş

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli fenomenik unsurların başında dilinin kullanımı ve dilinin göstergesel oluşudur. Uygarlık diye tanımlanan karmaşık yapının temelini oluşturan dil ve kültür ortamı aynı zamanda bu yapıları çepeçevre saran bir kabuk görevi de görür. İnsan, içinde var olduğu ve yaşantısını sürdürdüğü ortamın, kendine özgü yanları da olan bir modeli olarak varlığını sürdürür. Bu varlık şekillenmesinde ve sürdürülmesinde dil çoklu işlevsel bir mekanizma olarak tıpkı çevreyi sardığı gibi insanı da kuşatmış durumdadır. İnsan varlığını dili aracılığıyla tanıyıp tanımlarken aynı zamanda varlığını korumak ve devamlı kılmak adına dile ihtiyaç duyar. Dilin, varlığın evi olduğunu ifade eden varlık felsefesinin etkin filozoflarından Martin Heidegger (1889-1976) aynı zamanda insan varlığının dille ortaya çıkabileceğini iddia etmektedir (1971: 91). Dil üstatları, edebiyatçılar, şairler söz konusu varlık şekillenmesini ve ispatını en etkin yerine getiren varlıklar olarak insanlığın kültür tarihine geçmişlerdir.

Georg Trakl da (1887-1914) gerek edebi yetenekleri gerek özel hayatı nedeniyle edebiyat, sanat ve düşünce çevrelerinin her zaman ilgi gösterdiği bir şair olmuştur. Hatta Martin Heidegger gibi varoluşçu düşünce akımının en önde gelen filozoflarından birinin özel okumalarına mazhar olmuş bir şair olan Trakl şiirlerinde kullandığı dil, dil oyunları, imgelemeler, metaforlar ve tematik unsurlardan dolayı Heidegger aracılığıyla felsefe alanında poetik söylem tartışma açılımlamalarının içerisinde yer almıştır (Kurtar, 2009: 1). Trakl, erken yaşta başlayan sansasyonel yaşantısına, dünya savaşında görev alma, uyuşturucu bağımlılığı, kız kardeşiyle yaşamış olduğu olası bir ensest ilişki ve hastanede tedavi altındayken aşırı uyuşturucu ile intiharı sığdırmıştır (Can, 2002, s. 29). Özel hayatında çocukluğundan itibaren yaşadıkları onu kişisel buhranlara sürüklerken aynı zamanda edebi ve sanatçı yönünü olumlu etkilemiş olacak ki Avusturya'nın en tanınmış ve etkileyici şairlerinden biri olmasını sağlamıştır. İngiliz dilbilimci ve filolog William Sidney Allen'a göre (1918-2004) dil yapısı itibarıyla "trauma" yani "travma"dır. Bunun nedeninin dilin ortaya çıkış zamanlaması olduğunu belirten Allen bunu, terkedilenin veya yitirilenin yeniden elde edilemeyecek, geri alınamayacak olması fakat aynı zamanda da asla unutulamaz olması durumuna bağlar. Ona göre dil böyle durumlarda ortaya çıkmaktadır. Allen'ın düşüncesine göre dil, travmatik bir durumda oluşan gerilimin kendisidir (2007, s. 163).

Şairliğinin erken dönemlerinde önce izlenimcilik akımının izleri görülen Trakl, ardından simbolist unsurların dikkat çektiği şiirler kaleme almıştır. Yirmi yedi senelik ömrünün olgunluk dönemlerine denk gelen şiirleri kendisine asıl tanınırlığı sağlayan eserleri olarak görülebilir. Bu şiirler dışavurumculuk akımının en güçlü örnekleri olarak kariyerindeki yerini almıştır. Georg Heym, Ernst Stadler ve Else Lasker-Schüler gibi şairler ile birlikte çağının etkin ve dikkat çekici isimlerinden biri olmuştur (Çolak, 1998, s. 130).

Trakl'ın Baudelaire ve Rimbaud'dan etkilenecek başladığı edebiyat serüveni ilerleyen yıllarda kendi sesiyle söylenen bir şiire dönüşmüştür. Modern insanın bunalımını, sıkıntılarını, içinde yaşanan dünyanın çürümüşlüğü, ölüm mefhumunun dehşetli yönünü dile getirdiği şiiri yeni simgeler aracılığıyla özünde kapalı bir şiir gibi görünse de okuru şiirin içine üretim merakıyla çeker (Umran, 2003, s. 162-162)

Şiirlerinde işlediği ölüm, hüznün, yas ve tanrı sorgusu gibi konuları güçlü imgeler ve metaforlarla işleyerek okurunda izler bırakmayı başarmıştır. Üstün düş gücü, fenomenik olanın ardındakileri imgelemesini kimi edebiyat eleştirmenleri yeteneğine, öznel kültürüne kimileri de zihninin uyuşturucu ile bağlantısıyla ilişkilendirirler de yadsınamaz gerçek Trakl'ın günümüzde dahi etkisini sürdüren şiirlerinin gücüdür.

Trakl'ın etkili şiirlerinden biri de Die Schöne Stadt adlı şiiridir. Çalışmamızda araştırma nesnesi olarak yer alan şiir; inanç ve politikanın iç içe geçmişliğine dair imgesel ve metaforik unsurları barındırmaktadır. Şiir, söz konusu bu özellikleri üzerinden kadın istismarı odağında incelenmeye ve yorumlanmaya çalışılacaktır. Çalışmamızın amacına uygun bir kuramsal altyapı oluşturmak

adına şiir incelemesinden önce kadın üzerine olan sömürü biçimlerine hem disiplinler hem de gelişim süreçleri bağlamında değinmek yerinde olacaktır.

1. Kadın İstismarının Disipliner Temeli ve Gelişim Süreci

Bilindiği üzere insanlık tarihi başladığı andan itibaren topluluklar oluşturarak sosyalleşen insanlar topluluklarında yer alan her bireyine çeşitli roller verip sorumluluklar yüklemişlerdir (Gökkaya, 2018, s. 14). Doğal olarak bir toplumun var edicileri ve toplumu devingen kılcaları olan kadın ve erkek söz konusu sosyo-kültürel roller ve sorumlulukları yüklenmektedirler. Üstlenilen sorumluluk ve roller bir yandan toplum içerisinde sosyal düzenin devamlılığını sağlarken diğer yandan merkezinde kadın ve erkek cinslerinin bulunduğu kültürel ve sosyal sorunlara neden olarak dinamiklik etkisinin yanında farklı boyutlar da kazanmaktadır (Erkurt, 2023, s. 30). Karşılaştırmalı Edebiyat alanında kadın istismarına yönelik çalışmaları olan filolog Birsan Erkurt'a göre; sosyal içerisinde önemli işlevleri olan rol ve sorumlulukların çok yönlü bir sorunsal olarak kabul edilmesinin temelinde biyolojik ve sosyal gerekçeler yatmaktadır. Erkurt'un Mies'tan aktardığına göre biyolojik temellendirmenin tanımında cinsiyet (sex) kavramı ortaya konuyorken, sosyal temelli tanımlamada toplumsal cinsiyet (gender) kavramları üzerinden değerlendirmeler yapılmaktadır (Mies, 2012, s. 68).

Yukarıdaki bililerden yola çıkıldığında kadın ve erkek sadece tanımlanmakla kalmamış aynı zamanda kategorize de edilerek ayrı sınıflara ait görülmüşlerdir. İfadelerin özü itibarıyla hormon, organ, fiziksel yapı gibi yaradılışla getirilen bedensel özellikler ile çok "kadınlık" ve "erkeklik" tanımlamalarını ortaya çıkaran özelliklerinin kast ettikleri söylenebilir. Biri cinsiyet diğeri toplumsal cinsiyet şeklinde kavramlaştırılan bu tanımlamalar içeriklerinde toplumsal yargıları da barındırmaktadırlar (bkz. Günindi Ersöz, 2016, s. 20, Urhan, 2016: 122). Aynı özelliklere sahip olmayan iki cinsin toplumun her grubu ve kurumu içerisinde toplumun kendisi tarafından belirlenmiş beklentileri karşılama dayatmasıyla karşı karşıya kaldıkları da açıktır (Erkurt, 2018: 30). Haliyle erkeğin kadına göre yüksek olan fiziksel gücünün, kaynağını mitler, inançlar ve kültürel unsurlardan alan ataerkil yapıyla birlikte tarih boyunca hareket etmiş olması kadın aleyhine düzenlenmiş normatif bir dünya ortaya çıkartarak toplumsal yaşamda kadını ikincil olan'a yakıştırmıştır. Bu düşünceye destek olarak siyaset ve tarih bilimci Friedrich Engels'in (1820-1895) düşünceleri gösterilebilir. Engels'e göre ataerkil yapının hâkimiyeti aynı zamanda kadın cinsinin önü alınamaz tarihi yenilgisinin de başlangıcıdır (bkz. Engels, 2003, s. 56). Birbirinden farklı gibi görünen fakat iç içe olan çeşitli alan destekli kültürel bir düzlemde zaman içerisinde oluşmuş bu cinsiyetçi ideoloji sınırlarında kalan kadın, sürekli erkeğe ve erkeğin tercihlerine göre tanımlanarak sınıflandırılmış ve adeta sosyokültürel olarak biçimlendirilmiştir (bkz. Gümüşoğlu, 2013, s. 65, Zeybekoğlu, 2013: 19). Eşitsizliği ilke edinmiş bu anlayış beraberinde farklı biçimlerde gerçekleşen ve gözlemlenebilen sömürü biçimlerini getirmektedir.

2. Kadın İstismarının Biçimleri

Çeşitli eyleyenler tarafından kadına karşı gerçekleştirilen, birbirinden farklı şiddet oranlarıyla görünür olabilen istismar olayları sömürünün temel biçimleri olarak kabul görmektedir. Karşı cinsten veya kendi cinsinden olsun kadınlara karşı uygulanan istismarda öncelikli olarak dikkate alınan ölçüt kaba kuvvet kullanımıdır (Telali & Aktaş, 1996, s. 3738). Söz konusu ölçüt kadının bedenine uygulanan bir kaba kuvvet tespiti ile sınırlandırılmamıştır. Fiziksel şiddet kullanılarak yapılan sömürü biçiminin dışında cinsiyetçi, duygusal, ekonomik, sözel hatta yaşam standartlarının ve yaşam alanının kısıtlanmasına kadar vardırılan istismar biçimleri de alan uzmanlarınca tespit edilerek tanımlanmaktadır (Telali & Aktaş, 1996, s. 39-41).

Sömürü biçimlerinde öncelikli olarak fiziksel istismar yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu istismar biçiminde kadına karşı fiziksel üstünlük temelli kaba kuvvete dayalı eylemler (Telali ve Aktaş, 1996, s. 37-38) merkezde yer almaktadır. Fiziksel güç ve şiddet kullanarak çeşitli şekillerde, aletsiz veya alet aracılığıyla darp etmek, tehdit etmek, her türlü saldırıda bulunmak, bedenen işkence etmek hatta kadının rızası dışında onu bir şeye zor zorlamak bu istismar biçiminin özelliklerindedir. (Özkan ve Demir, 2002, s. 87).

Diğer bir istismar biçimi olan duygusal istismar adından da anlaşılacağı gibi kadını ihtiyacı olan ilgiden, sevgiden, şefkatten, destekten mahrum bırakmak, duygu ve duygusal anlamda görmezden gelmek (Güneri, 1996, s. 8793), korkutarak sindirmek (Elyıldırım, 2018, s. 49) benzeri duygusal baskının bulunduğu eylemlerdir. Duygusal istismarın sınırları kaba davranmak, eşyalara zarar vermek, kırmak, yemeği yere dökmek, kadının özel eşyalarına zarar vermek gibi davranışları da kapsamaktadır. Bu tip eylemlerde gerçekleştirilen sözlü saldırılar nedeniyle sözel istismar ile ortaklıkları bulunur. Kadına hakaret ve küfür etmek, öz güvenini zedeleyecek ve aşağılayıcı sözler söylemek, ruhen sıkıntıya düşmesine yol açacak ithamlarda bulunmak (Telali ve Aktaş, 1996) hem duygusal hem de sözel istismar biçimlerinin görünür taraflarıdır.

Sözel istismar kadının kişiliğine, değerlerine, sevdiklerine yönelik sözlü hakaretler edilerek ve rencide edici ifadeler kullanarak kadını korkutarak kişiliğini sindirmek, tehdit etmek, cezalandırmak ve kontrol etmek amacıyla sözlerin kullanıldığı biçimdir. Aynı zamanda aşağılayıcı isimler koymak, lakaplar takmak, olumsuz eleştirmek, yaptıklarına, kişiliğine dair alaycı konuşmak ve fiziksel görüntüsüyle dalga geçmek de sözel istismarın çerçevesini oluşturmaktadır (Güneri, 1996, s. 88-90).

Kadına yönelik istismar biçimleri arasında iki farklı boyutta ele alınabilen emek sömürüsü bu yönüyle diğer istismar biçimlerinden ayrılmaktadır.

Bahsedilen boyutlardan biri üretim alanında çalışan kadının emeğinin maddi karşılığını eksik veya bütün olarak elde edememesi ya da kendi malının rızası dışında kadının elinden alınması veya kullanımın kısıtlanması durumudur. Diğer boyut ise özel yaşam alanlarında örneğin aile, akraba çevresi gibi alanlarda

kadına üstlendirilmiş olan roller ve görevler gereği kadının harcadığı emeğin yok sayılmasıdır (Erkurt, 2023, s. 39). Bu istismar biçiminin temelinde kadınların doğa ile ilişkilerinin tanımlanmasında biyolojik etkenlerin ataerkil yanlısı bir düşünme biçimiyle ele alınması yatmaktadır. Çocuk doğurma ve çocukları büyütme için gösterilen çabanın, verilen emeğin, ev işlerinde harcanan güç ve zamanın çalışma ya da emek olarak görülmemesi emek sömürüsünün çerçevesini oluşturmaktadır (Mies, 2011, s. 104).

İnsanlık tarihinde karanlık sayfalar olan dünya savaşlarının ardından adeta birer araç gibi görülmeye başlanarak üretim alanına çekilen kadının (Ecevit, 2013, s. 40-41) uğradığı bir diğer sömürü de ekonomik istismardır. Bu sömürü biçimi çalışan emeğinin karşılığını alamayarak çaresizliğe mahkûm edilmesinin (Yılmaz, 2009, s. 13) yanı sıra iş arkadaşları hatta aile üyeleri tarafından kadınının uğradığı bir istismardır. Kadını hem iş yerinde hem de ev yaşamında daha fazla çalışmaya, emek vermeğe zorlayan beklentilerle beslenen istismar biçimi olan ekonomik sömürü zamanla küresel bir forma kavuşarak adeta bir sistem haline dönüşmüştür (Elçik & Ecevit, 2013, s. 42-43). Bu istismar biçimin kapsadığı alan kadının çalışarak elde edeceği maddi bağımsızlığını engellemek ya da çalışmasını kısıtlamaya çalışmaktan, kadının emeğiyle elde ettiği kazancını rızası olmadan almak hatta kadının üyesi olduğu ailenin maddi geliri hakkında kadından bilgi esirgemeye kadar uzanan geniş bir çerçeveyi kapsamaktadır (Telali & Aktaş, 1996).

Tarih boyunca en çok karşılaşılan ve temelinde ataerkil düşünce ve yaşayışın bulunduğu sömürü biçimlerinin başında gelen cinsel istismar kadına karşı cinselliğin bir tehdit olarak kullanıldığı, onu bu yolla sindirmenin ya da kontrol etmenin amaçlandığı bir sömürü biçimidir (Erkurt, 2023, s. 39). Sömürü biçiminde insan onurunu zedeleyici davranışlar görülmektedir. Kadını cinsel obje olarak örmek, kadının ihtiyaçlarını ve cinsel isteklerini görmezden gelmek veya hafife almak, kadının cinsel eylemleriyle alay etmek görülmekle birlikte cinselliği cezalandırma aracı olarak kullanmak, fiziksel veya duygusal baskıyla cinsel ilişkiye zorlamak gibi rahatsız edici ve insan haklarına aykırı davranışlar cinsel istismarın görünür taraflarıdır (Güneri, 1996).

Kadınların üstlendikleri veya zorunda oldukları için büründükleri rollerin ya da aldıkları sorumlulukların hem ailevi hem de toplumsal baskılar sonucu oluştuğunu belirten kadın hakları savunucusu ve politikacı Clara Zetkin'in (1857-1933) sözleri sömürü biçimlerinin temelinde sosyokültürel ve teopolitik unsurların bulunduğu adeta kanıtı gibidir.

3. Die Schöne Stadt Şiirinde İmgesel ve Metaforik Unsurlar

Trakl'in "Die Schöne Stadt (Güzel Şehir)" şiirinin çalışmamızın amacı doğrultusunda imgeleri ve metaforik unsurları üzerinden değerlendirilmesi öncesinde Almanca ve Türkçe olarak verilmesi uygun görülmüştür.

Die Schöne Stadt

Alte Plätze sonnig schweigen.
Tief in Blau und Gold versponnen
Traumhaft hasten sanfte
Nonnen Unter schwüler Buchen Schweigen.

Aus den braun erhellten Kirchen
Schaun des Todes reine Bilder,
Großer Fürsten schöne Schilder.
Kronen schimmern in den Kirchen.

Rösser tauchen aus dem Brunnen.
Blütenkrallen drohn aus Bäumen.
Knaben spielen wirr von Träumen
Abends leise dort am Brunnen

Mädchen stehen an den Toren,
Schauen scheu ins farbige Leben.
Ihre feuchten Lippen beben
Und sie warten an den Toren.

Zitternd flattern Glockenklänge,
Marschtakt hallt und Wacherrufen.
Fremde lauschen auf den Stufen.
Hoch im Blau sind Orgelklänge.

Helle Instrumente singen.
Durch der Gärten Blätterrahmen
Schwirrt das Lachen schöner Damen.
Leise junge Mütter singen.

Heimlich haucht an blumigen Fenstern
Duft von Weihrauch, Teer und Flieder.
Silbern flimmern müde Lider
Durch die Blumen an den Fenstern.

Güzel Şehir

Eski meydanlar güneşli ve sessiz.
Altınla örülmüş derin bir mavide
Rüya gibi koşturuyorlar nazik rahibeler de
Boğucu kayınların altında ve sessiz.

Kahverengiyle ısıtılmış kiliselerden
Bakıyor ölümün saf resimleri,
Yüce prenslerin güzel kalkanları.
Taçların parıltısı ışıldıyor kiliselerden.

Safkan atlar fırlıyor çeşmeden.
Çiçek pençeleriyle bezenmiş ağaçlar.
Rüyalarla sarhoş oğlanlar
Akşamları çeşme başında, sessiz oynuyorlar.

Kızlar kapılarda duruyorlar
Ürkerek izliyorlar rengârenk hayatı
Titriyor nemli dudakları
Ve kapılarda bekliyorlar.

Titreyerek çırpınıyor çan sesleri,
Yankılanıyor uygun adım marş ve çağrılar
Basamaklarda yabancılar.
Maviye bürünmüş gökte org sesleri.

Parlak enstrümanlar şarkı söylüyor.
Arasından bahçelerin ve yaprakların
Kahkahaları sızıyor güzel hanımların.
Sessiz genç anneler şarkı söylüyor.

Gizlice sızıyor çiçekli pencerelerden
Leylak kokusu, tütsüsü ve katranı.
Gümüşi ve titrek, yorgun göz kapakları
Parlıyor çiçekleri pencerelerden.

Georg Trakl, bu şiirini 1913'te ölümünden bir yıl önce, yayımladığı ilk şiir kitabı olan *Der jüngste Tag* içerisinde yayımlar. Dörder mısralık yedi kıtadan oluşan şiirinde bir şehrin meydanı ve kilise, evler, bahçeler, kaleler, kapılar gibi mimari mekânlar doğanın özellikleriyle ve insana özgü duygularla, davranışlarla bezenmiş olarak anlatılmaktadır. Doğal özellikleriyle adeta bir cennet olarak tanımlanan şehir bahar mevsiminde meydan, evler, bahçeler ve çeşmeleriyle etkileyici bir atmosferde anlatılırken insanların kimisi telaşlı kimisi durağan bir duygu durumu içerisinde resmedilmektedir. Şairinin neredeyse tüm şiirlerinde görülebilen melankolik duygu durumu (Fidanoğlu, 2017, s. 345) bu şiirde de görsel izlenimlerle okurun gözünde şekillenmektedir. Şehrin sessizliğiyle bir sakinlik ve huzur ortamı yaratılmış gibi hissedilse de mimari mekânların içerisinde farklı nedenlere bağlı olarak telaş, heyecan hatta gerginlik sezilmektedir. İnsanların tümünde bir beklenti hâkimken baharın sakinliği güneş ve gökyüzü imgesiyle sakinlik içerisinde verilmektedir.

Mekânlar şehrin meydanı, kilisesi, çeşme ve çevresi, evler bahçeler, pencere camları, kapılar, merdivenler gibi çeşitli formlarda görülebilmektedir. Trakl'ın şiirinde ayrıntılı bir gözlemlerle mekânların içinde gezinmeye kalkıldığında kiliseler, evler, odalar, kapılar, eşikler okuru karşılarken dış mekânların şahitliğini de yapma olanağı bulunabilmektedir. Şiir içerisindeki karşıt durumlar dikkat çekmektedir. Dış mekânların güzel havaya ve güneşe rağmen boş oluşu ile kasvetli olarak betimlenen iç mekânların dolu olması buna örnektir. Kilisedeki yoğunluğu ve doluluğu kadın figür ve motifler sağlarken dış mekânlardaki seyreklik ve boşluk duygusu sadece çeşme başında oynayan küçük erkek çocuklar ile merdivenlerdeki nadir yabancılar aracılığıyla verilmektedir. Görsel izlenimlerin dışında şiirde akustik unsurlar aracılığıyla da bir resim çizilmekte, metin oluşturulmaktadır. Kiliseden yayılan hafif enstrümanlara ait seslerin yanında çan ve org sesleri ile suyun kuyuların içinden gelen sesi akustik betimlemelere örnek oluşturmaktadır. Ayrıca şiirdeki akustik alımlama gülen ve şarkı mırıldanan kadınlar aracılığıyla da duyulabilmektedir. Görsel izlenimlerin dışında okuru duyusal alımlamalara götüren ve şiirin tematik işlevi bakımından önemli görülmesi gereken metaforik anlatımları da gözlemlenebilmektedir. Havada ayrıca evlerin pencerelerinden etrafa yayılan ve şiirin diğer unsurlarına karışan buhur, tütsü, katran ve leylak kokuları bulunmaktadır. Bilhassa şiirin sonunu neredeyse bu kokular donatmış son kıtalardaki diisel sunuyu

adeta bir resim dönüştürmektedir.

Ancak bu şehir, barındırdığı altın rengi ışıl ışıl güneş, masmavi gökyüzü, neşeli erkek çocuklar, heyecanlı genç kızlar, süslenen kadınlar ve tüm bu çiçek kokularına rağmen tasvirindeki gibi bir cennetvari ortama sahip değildir. Şiirin içinde canlılığı temsil eden doğa ile insanlar arasında mesafe ve ayırım olduğu görülebilirken, kiliselerin içerisinde ölümü çağrıştıran görüntüler, manastırın loş karanlığa çalan iç mekânı ile güzel hava ve bahara rağmen şehrin meydanının boş oluşu insan ve doğanın arasına sınırlarla belirlenmiş bir mesafe koyar gibidir. Şiirde çocukların oynayışı, kadınların şarkıları ve heyecanları, rahibelerin telaşı, at sesleri gibi imgeler aracılığıyla bir yandan hareketlilik sezilirken ortada erkeklerin olmayışı, meydana sessizlik, evlerde ve kiliselerde sadece kadınların telaşlı halleri, figürlerin birbirleriyle ve doğayla olan sınırları, ortamdaki belirsizlik de monoton bir hava olarak alımlanmaktadır.

Yukarıda bahsedilen belirsizlik, monotonluk ve sınırlı olma durumunun yanında hareketliliğin, melodik yapının, renklerin, canlılığın sezilebilir kabiliyette oluşu Georg Trakl şiirlerinin özelliklerinden biri olarak görülmelidir. Germanist Filolog, şair ve çevirmen Sedat Umran (1926-2013) bir şair olarak Georg Trakl'ı ve şiirini aşağıdaki şekilde tanımlamaktadır.

“Georg Trakl, yüksek yetenekte bir ozan olarak insanlığın içine düştüğü uçurumu ta ruhunda duymuş, eserlerinde bu çıkmazdan kurtulmanın özlemini dile getirmiştir. Eserlerinde dünyanın sürüklenmekte olduğu bu felaketin ruhundaki yankılanmalarını ve buna karşı bir şey yapamamanın umutsuzca çırpınışlarını buluruz. Georg Trakl'ın şiiri yaşantı şiirinden, Ben'i ön planda tutan itiraf şiirinden modern şiire geçmiştir. [...] O, çürümüşlüğü, ölümün dehşetini, modern insanın sıkıntılarını ve bunalımını izlenimlerden ördüğü büyümlü tablolarla dile getirmiştir. [...] Çağrışımlarının zenginliği, duyarlılığının sıcaklığı ve hayalgücünün genişliğiyle yapıları bakımından da kusursuz şiirler yazmıştır. Dili karanlık bir güzelliكتedir; melankolik kadife bir müzikalite şiirlerine ayrı bir çekicilik kazandırır. Duygularını düşsel tablolar halinde sunarak dolaylı yoldan bize vermiştir” (Umran, 2003, s. 161-162).

Georg Trakl'ın Die Schöne Stadt şiirinin genel hatları ve özellikleriyle ilgili yukarıdaki bölümde verilen bilgilerin ardından şiirin çalışmamızın odağı doğrultusunda şiirdeki teopolitik ve sosyokültürel unsurları görünür kılarak kadın figürler üzerinden kadına yönelik istismarı gözlemlemeye çalışacağız.

4. Şiirde Teopolitik ve Sosyokültürel Bağlamda Kadın İstismarının İzlekleri

Die Schöne Stadt şiirinin ilk kıtasında hâkim bahar havası parıldayan güneş ve göğün masmavi rengeyle verilirken doğa adına şiirde gözlemlenebilen hoş görsel izlenimlerin getirisi olması gereken kalabalıklar şehrin meydanında görülmemekle birlikte baharın havasından uzak kilisenin yarı karanlık, loş ve boğucu kapalı mekânı içerisinde telaşla koşturan rahibeler dikkat çekicidir. Kiliseler eril mekânlar olarak kültür ve kognitif dünyamıza girmiş mekânlardır. Dişil enerjinin ve doğasının simgesi olarak kabul edilen bahara rağmen eril mekân olan

kilisenin içerisinde baharın göstergesi olan güneş ve gökyüzünden uzak telaşla koşturan nahifliğine dikkat çekilmiş rahibelerin varlığı irdelendiğinde ortadaki heyecan ve telaşın göstergesi olan beklentiye dair duruma rağmen kilisede hiçbir erkeğin olmayışı önemli görülmelidir.

Birinci kıtada mekânlar ve figürler hakkında çıkarım yapabileceğimiz imgeler gibi ikinci dörtlükte de benzer ifadeler gözlemlenebilmektedir. İlk kıtadaki gibi yarı karanlık ve kayınların renginde ışık huzmeleri içerisindeki kiliselerden dışarıya sızan saf ölümlerin bakışlarına vurgu yapılmaktadır. Metaforik bir anlatımla ifade edilmeye çalışılanın kilise içindeki İsa ve Meryem silüetleri olduğu düşünülebilir. Din adamlarının, Tanrı'nın sembollerinin olmadığı inanç alanına ait bir mekân olan kilisede Prenslerin armalarının, taçlarının parlıyor olması politik otoritenin bireysel bir yaşam pratiği düzenleyicisi olan dinin alanına sızdığı hatta ortak bir otorite haline geldiklerinin göstergesi olarak okunabilmektedir. Teopolitik otoritenin göstergelerinin hâkim olduğu bir mekânda sadece kadınların yani rahibelerin telaşla koşturuyor olması kadının beden ve emek bağlamında eril bir güç veya düşünce tarafından istismar edildiği yönünde eleştirel bir görüşle irdelenebilir durumdur. Kadınların doğa ilişkisi ve bağının biyolojik bağlamda tanımlanmasından ötürü, doğurma, çocuk büyütme ev veya hane işlerinde harcadığı emek, gösterdiği güç ve yitirdiği zaman da bu minvalde görülmemektedir (Mies, 2011, s. 104).

Şiirin üçüncü kıtasında kadın figürlere dair derin duygular ve davranışlar okurun önüne serilmektedir. Genç kızlar kale kapılarında dikilmiş, titreyen dudaklarıyla rengârenk bir hayatın hayalini kurup kapılarda beklemektedirler. Bu durum olağan bir duygu durumunun göstergesi gibi dursa da ortada hala hiçbir erkeğin olmayışı ve genç kızların dudaklarının titreyerek yoldan birilerinin gelmesini beklemeleri cinsiyet olgusu üzerinden okunabilme kabiliyetine sahiptir. Zamanını, duygularını karşı cinse yönelik bir duygu ve düşünceyle kullanıyor olmaları çalışmamızın bakış açısıyla değerlendirilebilecek bir tespit olarak görülmektedir.

Dördüncü kıtanın dizelerinde kadın figürler, cinsiyet ayrımı veya istismar hususunda bir gözlem gerektirmemektedir. Kıta boyunca çan sesleri, yürüyüşler ve nöbetçilerin düdüklü ya da borazanlarının sesleri duyulurken mavi gökyüzünde org seslerinin yankılanıyor olması inanç imgesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ardından gelen kıtada kadınların psikolojileri ve davranışlarıyla ilgili güçlü bilgiler ile ortamın tanımı bulunmaktadır. İnce sazların tınılarıyla çevrelenmiş ve çiçeklerle donatılmış bahçelerden gelen güzel kadınlara ait kahkahalarla yeni anne olmuş genç kadınların şarkılarının melodileri anlatılmaktadır. Tüm bunlar üçüncü kıtada olduğu gibi kadın figürlerin bir beklentiyle mutlu olduklarını ifade etmekteyken sonraki kıtanın dizelerinde bu beklentiyle ilgili ayrıntılı çıkarımlar yapılabilecek ifadeler gelmektedir.

Pencerelerden tüten buhur, tütsü, katran ve leylak kokularının varlığı kadınların bedensel ve kozmetik bakım yaptıklarını göstermektedir. Bu durum da beklenti içinde oldukları kişiler ve konu hakkında yorum yapılmasını kolaylaştırmaktadır. Üstelik bu eylemi uzun zamandır yaptıkları ve bundan önceki süreçte

üstlendikleri sorumluluklarla yorulduklarının imgesel anlatımı olabilecek yorgun gözkapakları ile pencerelerdeki çiçeklerin arasından yol gözlüyor olmaları da şiirin metaforik unsurlarındandır.

Sosyokültürel anlamda kendisine biçilen rolü üstlenen kadının figüre edildiği şiirin bu kıtasında her ne kadar özgür irade ile hareket ettiği izlenimi edinilen kadınlar olsa da burada karşımıza çıkan statü ve rollerin görüldüğü gibi özgür bir iradeye mi yoksa gelenek kalıplarına mı bağlı olduğu tartışılır bir konudur.

Bilindiği ve kabul edildiği üzere kadın toplumsal boyutta, eskiden beri "öteki" diye nitelendirilmiştir (Erkurt, 2023, s. 35). Bu anlayış erkek egemen düzenin hâkim olmasından dolayı sistemsel şekilde eşitlik ilkesini görmezden gelerek kadının sosyal anlamda başat rolünü göz ardı ederek mental ve hukuki olarak güçsüzleştirmiş (Türkyılmaz, 2018, s. 68).

Güçsüzleştirilen kadın, toplum içerisinde gerek yakın gerekse uzak çevre tarafından çeşitli yönlerden istismara açık hale getirilmiştir. Söz konusu patriarkal sistem (Hartmann, 1986: 142) neredeyse 19. Yüzyılda başlamış olan ve günümüzde etkinliğini sürdüren bir sistem olarak devam edegelmektedir. Kültürel yapısıyla ortaya konmuş olan bu cinsiyet merkezli sistemde kadın, her dönemde erkeğin kendisine ve onun öncelikli eğilim ve tercihleri dikkate alınarak tanımlanarak biçimlendirilmiş ve sınıflandırılmıştır (Zeybekoğlu, 2013, s. 19, Gümüšoğlu, 2013, s. 65).

Kadına yönelik sömürü veya istismarın tanımında kadının fiziksel olduğu kadar duygusal anlamda da kendi isteği dışında uygulamaya ve şiddete uğraması temel alınmaktadır (Gökkaya, 2018, s. 82). Çeşitli özneler tarafından gerçekleştirilen ve kadının karşılaştığı farklı şiddet çeşitleri hem bireysel hem de toplumsal anlamda sömürünün temel biçimleri olarak kabul edilmektedir (Buquicchio, 2012, s. 8).

Kadını çalışma ya da özel sahasında kadınların sıkıntı çekmesine neden bütün davranış, tehdit, kısıtlama ve şiddet içeren her cinsiyetçi tutum, kadın istismarıdır (Özkan & Demir, 2002, s. 87).

Sonuç

Georg Trakl'ın Die Schöne Stadt şiirinde kadın figürlerin sahip oldukları veya kendilerine verilmiş statüler doğrultusunda üstlendikleri rollerin gerekliliklerini yerine getirmeye çalıştıkları gözlemlenmiştir. Özellikle inanç alanının ve tanrının simgesi olan kilisenin içerisinde sosyal bir beklentiyle karşı karşıya olduğu anlaşılabilir kadın figürlerin birlikte emek vermesi gereken erkek din görevlilerince yalnız bırakılmış olması dikkate değerdir. Kilisenin içerisinde hiçbir din insanının olmayışı, rahibelerin telaşla koşturmaları ve bahar havasına rağmen iç mekâna bağımlı kılınmış olmaları kadınların statü ve rolleri üzerinden emek sömürüsüne tabi tutulduğunu göstermektedir. Aynı şekilde şiirde genç kızlardan genç annelere veya daha yaşlı eşlere kadar her yaş grubundan kadın figürünün karşı cinsten bir beklentiyle hareket ediyor olması kadınların toplumsal ve kültürel statü ve roller üzerinden manipüle edilerek erkeğe göre şekillenmiş hayatları yaşamaya yönlendirildikleri söylenebilir. Bunun temelinde

teopolitik ve sosyokültürel dogma ve inançların yattığı, ataerkil bir sistemin görüngülerinin bu şiirde gözlemlenebilir olduğu kanaatine varılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Allen, W.S. (2007). *Ellipsis of Poetry and the Experience of Language After Heidegger, Hölderlin, and Blanchot*, New York: State University of New York Press.
- Buquicchio, M. (2012). İnsan Haklarının Standartlarının Etkili Uygulaması Bağlamında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Sempozyumu. Y. Şahinkaya (Ed.). 07-08 Haziran, İstanbul: Türkiye Adalet Akademisi Yayınları (s. 8-9).
- Can, Ö. (2002). Georg Trakl Şiirlerinin Çevirileri Üzerine Bir Karşılaştırma. *Arayışlar-İnsan Bilimleri Araştırmaları*, Sayı: 7-8, Isparta: Fakülte Kitabevi Yayın Dağıtımı, s. 29-45.
- Elçik, G. ve Ecevit Y. (2013). Cinsellik Ve Beden Y. Ecevit ve N. Karkiner (Ed.). *Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları içinde*. (s.141-166). Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Erkurt, B. (2023). *Metin Gür'ün Sütü Küstürmek ve Kınanın Soluşu Adlı Eserlerinde Göçmen Kadın Olgusunun Sömürü Bağlamında Karşılaştırmalı Analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: ADÜ SBE Yayınları.
- Fidanoğlu, G. (2017). Georg Trakl'da Kutsalın Tezahürleri. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, Cilt:5, Sayı:1, Temmuz 2017.
- Gökkaya, V. B. (2018). *Toplumsal Cinsiyet ve Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Gümüšoğlu, F. (2013). *Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet 1928-2013*. İstanbul. Kaynak Yayınları.
- Güneri, F. (1996). *Ailede kadına yönelik şiddet, evdeki terör, kadına yönelik şiddet*. Mor Çatı Yayınları: İstanbul.
- Günindi Ersöz, A. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayınları.
- Hartmann, H. (2006). *Marxizm'le Feminizm'in Mutsuz Evliliği*, (Çev. Gülşad Aygen). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Heidegger, M. (1971). *Poetry, Language, Thought*, (Translations and Introduction by Albert Hofstadter), New York: Harper & Row Publishers.
- Mies, M. (2011). *Ataerkil ve Birikim*, (Çev. Yıldız

- Temurtürkan). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Özkan, A., Demir, Ü. (2002). Kadın İstismarı. Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. Cilt: 5, Sayı: 1, s.87-92.
- Telali A, Aktaş M (1996). İnsan Hakları Hukuku. Hukuk Araştırma Merkezi, İzmir: İzmir Bürosu Yayını, 37-43.
- Türkyılmaz, Ü. (2018). Maya Angelou'nun Kafesteki Kuş Neden Şarkı Söyler, Bilirim'inde Şiddet Sarmalında Kadın, A. Er ve Y. Çelik (Ed.). Edebiyatta Kadın ve Şiddet içinde (s. 65-78). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Umran, S. (2003). Büyük Alman Şairleri. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Urhan, B. (2016). Kadın Emeği ve Toplumsal Cinsiyet. Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları içinde (s.121-151), Yay. Haz. Saygılıgil, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Zeybekoğlu, Ö. (2013). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik Olgusu. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları

Hans-Ulrich'in "Der Verlorene" Adlı Romanını Kişileri Üzerinden Okumak

Hans-Ulrich's Novel Called "Der Verlorene" Reading Through People

Gürsel UYANIK

Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum, Türkiye

Atatürk University, Faculty of Letters,
Department of German Language and
Literature, Erzurum, Türkiye

Öz

1952 yılında Westfalya'da dünyaya gelen Hans-Ulrich Treichel günümüz Alman Yazınının önemli yazarlarından biridir. Yazarın Alman Yazın dünyasında ulaştığı konumunu, üzerinde çalıştığımız ve Türkçeye "Kaybolan" 2 Hans-Ulrich Treichel; Kaybolan, Çev: Tanıl Bora, Ayrıntı Yayınları, Baskı 1, İstanbul 2013.başlığıyla çevrilen "Der verlorene" adlı romanına borçlu olduğunu söyleyebiliriz. Treichel, 1998 yılında yayınladığı bu romanında II. Dünya Savaşı'nın sonlarından altmışlı yıllara kadar uzanan zaman kesiti içinde bir Alman ailesinin öyküsünü, daha açık bir söylemle dramını, ailenin küçük çocuğunun bakış açısıyla anlatmaya çalışır. Romana konu edilen olaylar, Ruslardan kaçarak batıya gitmeye çalışan göçmenler arasındaki Alman ailesinin yaşadıklarından oluşmaktadır. Çalışmada romanın temel kişileri anne, baba ve anlatıcı çocuğun yaşadıklarından ve ruhsal dünyalarını baskılayan duygularından hareketle bir okuma denemesine girişilecektir.

Anahtar Kelimeler: Hans-Ulrich Treichel, Roman Sanatı, Roman Kişileri, Suçluluk ve Utanma Duyguları

ABSTRACT

Born in 1952 in Westphalia, Hans-Ulrich Treichel is one of the most important writers of contemporary German Literature. We can say that the author owes his position in the world of German Literature to his novel "Der verlorene", which we are working on and which has been translated into Turkish under the title "Kaybolan". In this novel, published in 1998, Treichel tries to tell the story, or more precisely the drama, of a German family from the point of view of the young child of the family in the time span from the end of World War II to the sixties. The events of the novel consist of the experiences of the German family among the immigrants who fled the Russians and tried to go to the west. In this study, a reading attempt will be made based on the experiences of the main characters of the novel, the mother, the father and the narrator child, and the emotions that suppress their psychological world.

Keywords: Hans-Ulrich Treichel, Novel Art, Novel Characters, Feelings of Guilt and Shame

Geliş Tarihi/Received 29.05.2024
Kabul Tarihi/Accepted 06.06.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 29.06.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:
Gül UYANIK

E-mail: guyanik@atauni.edu.tr

Atıf: Uyanık, G. (2024) Hans-Ulrich'in "Der verlorene" Adlı Romanını Kişileri Üzerinden Okumak, *Korpusgermanistik*, 3(1), 8-13.

Cite this article: Uyanık, G. (2024). Hans-Ulrich's Novel Called "Der verlorene" Reading Through People, *Korpusgermanistik*, 3(1), 8-13.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Sıklıkla söylenildiği gibi, yazınsal metinlerin temel işlevi bir anlamda insanı insana tanıtmaktır. Bu tanıtmaya ya bir olay ya da bir durum yoluyla gerçekleştirilir. Emin Özdemir'in belirttiği gibi, öykünün yapısı içinde insansız bir olay ve durum olmayacağı gibi, durum ve olay dışında kalmış bir kişi de düşünülemez. Kişiliğin ya da karakterin belirlenmesinde olay da durum da büyük rol oynarlar (Özdemir, 1983, s. 183). Dolayısıyla hem kişiler hem de olaylar romanın vazgeçilmez parçalarından sayılırlar. Romanın estetik yapısı oluşturulurken, olaya kişilerle canlılık kazandırılır; bu canlılık dil ve anlatım teknikleriyle desteklenerek okura sunulur. Böylece aslına benzer 'kurmaca' bir dünya elde edilir. Romancının düşlem gücü ve yazma yeteneğiyle aslına benzer yaratılan bu dünyada başlıca ilgi odağı kişilerdir. Çünkü diğer öğeler onun için vardır ve söz konusu ilgi odağı kişilerdir. Çünkü diğer öğeler onun için vardır ve söz konusu dünya onunla bir anlam ve işlev kazanır (Tekin, 2006, s. 70). Bu bağlamda bir romanın kişileri üzerinde durmanın, kişilerini tanımanın, romanın anlaşılmasına büyük bir katkı sağlayacağı söylenebilir.

Romanda yer alan kişiler bir çocuk anlatıcının gözüyle, onun izlenimleri ve gözlemleriyle yansıtılır. Yaşadığı ve tanık olduğu olaylardan yalnızca bazılarını, anne ve babasından duyduğu ve kendince önemli bulduğu konuları dile getirmeye çalışan anlatıcı, bütün her şeyi anlatmaz/anlatamaz. Her ne kadar okur, saflığı ve çocukça bakış açısı nedeniyle anlatıcıya karşı bir yakınlık hissetse de yaşananların tümünü ayrıntılı bir biçimde öğrenmekte güçlük çeker. Mehmet Tekin'in dediği gibi, birinci tekil kişi tarafından anlatılan bir romanda okur, anlatıcının zihin ve bakış açısının izin verdiği ölçüde olaylara tanık olur; kişi ve nesnelere, yine onun verdiği/verebildiği ipuçlarıyla tanımaya anlamaya çalışır. Onun görmediğini bilmediğini okuyucuda bilemez, göremez (Tekin, 2006, s. 41).

Romanda yer alan kişilerin karakterleri tamamen anlatıcının söylediklerinden yola çıkılarak belirlenir. Kişilerin karakter yapıları çizilirken iki farklı yöntemin varlığından söz edilir. Kişiler ya doğrudan ya da dolaylı biçimde tanıtılırlar. Doğrudan tanıtma anlatıcı tarafından veya başka bir figürün doğrudan konuşmaları yoluyla gerçekleşir (Rimon-Kenan, Akt, Wenzel, 2004, s. 60). Treichel romanında daha çok bu yöntemi, anlatıcının doğrudan anlatımını, başka bir söylemle anlatıcının kişiler hakkındaki duygu, düşünce ve izlenimlerini devreye sokarak kişilerini tanıtmaya çalışır. Öte yandan anlatıcı, yaşananları kişisel bir bakış açısıyla sunmaya çalıştığı için öznel olmaktan da kendini kurtaramaz. Anlatıcının yaşamı söz konusu olduğunda anlatı, çizgisel bir zaman akışına sahip olur; anlatıcı yaşamının henüz başlamadığı tarihlere de anne ve babasından aldığı ve duyduğu bilgiler çerçevesinde geriye dönüşler yapar.

Anlatılan olaylar 20 Ocak 1945 tarihinde başlar. Doğu Prusya'nın Rokowiec kentinden batıya ilerleyen sürgün konvoyu otuz-kırk kişilik bir Rus asker grubuyla karşılaşır. Korku ve panik içindeki anne, kucağında taşıdığı Arnold adındaki oğlunu yanında yürüyen bir kadının kollarına teslim eder. Çocuğunu verdiği kadınlara aralarında hiçbir konuşma geçmez. Ne kadının adını öğrenebilmiş ne de çocuğun adını ona söyleyebilmiştir. Kaybolan çocuğun aranmasının başta anne olmak üzere aile bireyleri üzerinde oluşturduğu baskılar ve bu bireylerin ruhsal dünyalarını kaplayan suçluluk ve utanma duygularının neden olduğu sorunlar anlatılır. Olayın başladığı zamanla bittiği zaman arasında yaklaşık olarak on yedi yıl geçer. Kaçış sonrasında aile, Teutoburg ormanları yakınındaki Doğu Westfalya denilen yerde kendine yeni bir düzen kurar. Arnold olduğunu düşündükleri bulunmuş çocuğun kimliğini belirleme çalışmalarının yürütüldüğü Heidelberg kenti de olayların geçtiği yerlerden biridir.

Otobiyografik özellikler de taşıyan romanın birinci tekil kişi anlatıcısı, Treichel gibi Westfalya'da dünyaya gelmiştir; anlatıcının anne, baba ve kardeşinin yaşadıkları sürgün çilesini, yazarın ailesi de acı bir biçimde deneyimlemiştir. Bu yüzden Steffen Richter romanın kendine özgü otobiyografik bir özelliğe ve farklı bir yazım tekniğine sahip olduğunu belirtir. Treichel de sürgün çilesini yaşayan biridir, onun da büyük kardeşi kaçış esnasında kaybolur, diğer kardeşler kayıp olan kardeşleriyle ilgili bilgiyi, annenin ölümünden kısa bir süre önce yani 1991 yılında öğrenirler

(Richter, Aus der NRZ vom 02.02. 2007). Romanla ilgili bu kısa bilgilerden sonra şimdi roman kişilerini, onların ruhsal dünyalarını ve ilişkilerini incelemeye geçebiliriz. Romanın üç temel kişisi vardır: Anne, Baba ve anlatıcı çocuk.

1. ANNE

Anlatının temel kahramanlarından birincisi annedir. Olayların başlamasından bitiş anına kadar romanın merkezinde ağırlıklı olarak anne yer alır. Biraz daha ileri giderek anlatıyı annenin öyküsü olarak adlandırmak yanlış olmaz. Anne hem kendisiyle hem de içinde yaşadığı çevreyle barışık olmayan, mutsuz ve huzursuz biridir. Sürekli bitkin bir görüntü çizer, uzaklara dalıp giden bakışlara sahiptir. Hiçbir şeyden mutlu olamayan, bastırmaya çalıştığı duyguların tutsaklığından kurtulamayan biri olarak, kayıp çocuğu ile ilgili konular dışında her şeye, herkese karşı ilgisiz, duyarsız bir tutum içindedir. Bu tutumları nedeniyle çevresindeki kişilerin ondan uzaklaştığı dikkat çeker. Diğer yandan, kocasının ölümünden sonra işleri aksatmadan yürütme becerisi gösterdiği için, kocasının iş yerinde çalışan kişiler tarafından güçlü bir kadın olarak da görülür.

Annenin en belirgin özelliği büyük bir suçluluk ve utanma duygusunun tutsağı olmasıdır. Suçluluk ve utanma duygularının arkasında Rusların saldırısı sırasında kucağındaki çocuğunu tanımadığı bir kadına vermesi ve tecavüze uğraması vardır. Yaşadığı tecavüz olayı, onurunu kırmış, ruh dünyasını olumsuz biçimde etkilemiştir. Çocuğunu kaybetmek, üstelik cinsel saldırıya uğramak onda bir tür ruhsal travma oluşturmuştur. Kişinin yaşamsal bütünlüğünü tehdit eden, kişide korku, dehşet, çaresizlik, utanç gibi duygulara yol açan, duygusal anlamda üstesinden gelmekte zorlandığı deneyimler ve olaylarla karşılaşması durumu olarak tanımlanan ruhsal travma, (Serin, <http://www.tavsiyeyorum.com>) tüm acımasızlığı ile gözlenmektedir kadında.

Çocuğunu kendi elleriyle hiç tanımadığı bir kadına teslim etmesi, ondaki suçluluk duygularını körüklerken, tecavüze uğraması, utanma duygularının sürekli canlı kalmasına neden olur. Anneyi kendine tutsak eden suçluluk ve utanma duygularının kaynağı durumundaki bu olay, romanın hiçbir yerinde açıkça belirtilmez aslında, sadece ima edilir. Üzerinden yıllar geçmiş olmasına karşın, olayın kadın üzerindeki etkisi o kadar büyüktür ki, konuyla ilgili açık bir biçimde kimseyle bir şey paylaşmaz. Anlatıcı, annenin olayla ilgili kendisine yalnızca "korkunç bir şey" diyerek ima yoluyla anlattıklarını şu şekilde formüle eder: "Ruslardan kaçarken korkunç bir şeyler olmuştu. Ne olduğunu söylemiyordu Anne, sadece Ruslardan kaçarken korkunç bir şeyler olduğunu söylüyordu. Baba'nın da bir şey yapamadığını, kimsenin yardım edemediğini." (Treichel, 2013, s. 11)

Cinsel saldırının olumsuz izlerini Anne'nin yaşamının tüm alanlarında bulmak olasıdır. Bu olay kadının ruhsal dünyasını etkilemekle kalmaz, toplumsal ve ikili ilişkilerini de olumsuz biçimde etkiler. Kocasıyla ilişkisinin, özellikle de cinsel yaşamlarının sağlıklı olduğunu ileri sürmek yanlış olur. Kadının cinselliğe, cinsel ilişkiye karşı tutumu soğuk ve olumsuzdur.

Anlatıcının, anne ile babası arasındaki ilişkilerle ilgili anlattıklarından, onlar arasında sevgiye, sıcak yaklaşımlara ve cinselliğe dair pek bir şeyin olmadığı saptanabilmektedir. Cinsel ilişki kadın açısından olumsuz imgelerle yüklüdür. Söz konusu imgeler onun iç dünyasını o kadar baskılamıştır ki, televizyon izlerken cinselliği çağrıştıran bir görüntü bile geçmişte yaşadığı ‘korkunç olayı’ anımsayarak kızarmasına ve utanmasına yol açar. Hatta böyle bir sahne, televizyon seyretmeyi seven Anne için, televizyonu kapatma nedeni bile olur.

“Anne de ben de televizyon karşısında donakalıyorduk ve odaya öyle bir tutukluk ve utanç hâkim oluyordu ki, nefes almaya bile cesaret edemiyorduk. En basit bir öpüşme sahnesinde bile, filmin devam etmesini ve eziyet verici sahneden kurtulmayı bekliyordum sabırsızlıkla. Ne var ki çok defa kurtuluş gerçekleşmiyor, ekranda hiçbir mahrem sahne görülmediğinde de utanç etkisini sürdürüyordu. Televizyon önündeki yalın iki başınlığımız, Anne’nin ve benim yüzümüzü mahcubiyetten kızartıyordu. (...) Mahcubiyet çok büyüdüğünde Anne televizyonu kapatıyordu. Tek bir kelime etmeden yerinden fırlıyor, düğmeye basıp odayı terk ediyordu.” ((Treichel, 2013 s. 20)

Suçluluk ve utanma duyguları kadının kocasına karşı yaklaşımlarını belirlemede büyük rol oynar. Aralarındaki karı-koca ilişkisi çökmüştür sanki, evlilik sadece resmiyette yaşıyor gibidir. Roman boyunca anne ve baba arasında geçen, olumlu olarak tanımlanabilecek bir görüntü neredeyse yoktur. Sadece bir kez, Arnold olduğunu sandıkları bir çocukla ilgili Heidelberg’te yapılan incelemelerden olumlu bir sonuç çıkabileceği düşüncesi ağırlık kazandığında baba ve anne arasında bir yakınlaşma olduğu, babanın koluyla anneyi sardığı, annenin de başını onun omzuna dayadığı görülür. Bu küçük sahne dışında aralarında aşkı, sevgiyi, yakınlaşmayı çağrıştıracak en ufak bir belirti yoktur. Her ikisi de kendilerine kurdukları sınırları çizili dünyalarında yaşamayı yeğlerler. Anne kendi iç dünyasının kabukları içine sıkışırken, baba da kendini tamamen işlerine verir. Ancak babanın ölümünden sonra belli etmemiş olsa da, Anne’nin ona bağımlı olduğu ortaya çıkar. Baba kalp krizi geçirip hastaneye düştüğünde, Anne onun yatağının başından hiç ayrılmaz. Öldüğünde ise ilk kez onun yanağını okşar, kafasının etrafına dolanmış beyaz bağa dokunur, ellerini saçlarının üzerinde gezdirir ve derisi eprimiş, solgunlaşmış ellerini sıkır (Treichel, 2013: 75) .

Duygusal içerikten yoksun kadın-erkek ilişkisinin yanında, anne ile çocuk arasındaki ilişkinin de sağlıklı olmadığını rahatlıkla saptıyoruz. Cinsel saldırı, Anne ile kocası arasındaki ilişkiyi olduğu kadar, Anne ile anlatıcı çocuk arasındaki ilişkiyi de olumsuz anlamda etkiler. Anne’nin çocuğa karşı yaklaşımları, bu çocuğun anne tarafından istenen bir çocuk olup olmadığı sorusunu da akla getiriyor. Çünkü anlatıcı çocuk, tecavüz olayından sonra dünyaya gelmiştir. Olayın üzerinden çok zaman geçmeden kocasıyla istemeden yaşadığı cinsel bir ilişkiden sonra bu çocuğu dünyaya getirmiş olma olasılığı, Anne’nin çocuğa karşı sergilediği soğuk ve mesafeli tutumunun bir nedeni olarak görülebilir. Biraz daha ileri giderek, annenin bu çocuğu sözünü ettiğimiz tecavüz olayının bir ürünü olarak gördüğü, bu nedenle ona karşı olumsuz bir tutum takındığı da ileri sürülebilir.

Korpusgermanistik

Rusların saldırısında çocuğunu tanımadığı bir kadının kollarına bırakmış olmayı büyük bir yanlışlık olarak gören kadın, kendini bir türlü affedememektedir. Lutz Hagedstedt’in de dediği gibi Anne’nin bütün yaşamı patolojik bir biçimde gerçekleştirdiği tartışmalı bu eylem tarafından yönlendirilir ve Anne kendini suçluluk kompleksinden kurtaramaz (Hagedstedt, http://www.hagedstedt.de/rezensionen640_Treichel.html). Yaşamının büyük bir kısmını bu olay nedeniyle hep suçluluk duygularının baskısı altında geçirir. Sürekli biçimde kendine, Arnold’u tanımadığı bir kadına neden verdiğini, kadının ismini neden öğrenmediğini, oğlunun ismini kadına neden söylemediğini, yaptığı eylemin doğru olup olmadığını sorar. Diğer taraftan oğlunun yaşayıp yaşamadığını, yaşıyorsa nasıl bir yaşam sürdürdüğünü, nerede, kimlerle olduğunu düşünmekten de kendini alamaz. Ancak bütün bu sorulara alabildiği bir yanıt da yoktur. Her şeye karşın Anne, oğlunun öldüğünü ya da onu bir daha göremeyecek olmayı asla kabullenemez, onu bulacağına olan inancı asla sarsılmaz. İnancı o kadar güçlüdür ki, çocuğun bulunamayacağı ya da ölmüş olabileceği ihtimali bile kadına ağır gelir, onu gözyaşlarına boğar, titreme nöbetleri geçirmesine neden olur. Sürekli olarak Arnold’un yaşadığı bir dünyayı düşlemekte ve bu sanal dünyaya gidip gelmektedir. Çocuktan geriye kalan tek fotoğrafa saatlerce bakmaktan usanmaz. Bulduğunu düşündüğü, ancak bilimsel raporların onaylamadığı 2307 numaralı çocuk ile ilgili düşüncelerini dikkate aldığımızda, kadının gerçeklerden tamamen koptuğunu, kendine başka bir gerçeklik alanı oluşturduğunu saptıyoruz. Bilimsel raporlara karşın, kendince oluşturduğu bu sanal dünyadan çıkamaz ve bulunan çocuğun Arnold olduğunda ısrarcı olur. Kurduğu bu hayal dünyasında yaşarken çevresiyle, kocası ve küçük oğlu ile ilişkisi de sağlıklı yürümez.

Neşe ve mutluluk içinde geçirdiği bir günü bile yoktur neredeyse. Hiçbir şeyden zevk alamayan biridir, zaman zaman gerçekleştirilen geziler de onu mutlu etmeye yetmez. Kaçış esnasında yitirdiği oğlunun acısını ve üzüntüsünü bir türlü üzerinden atamadığı için, duyduğu üzüntü, acı ve hüznün, onun bütün vücudunu tutsak etmiş, neredeyse bütün hücrelerini doldurmuştur. Kendini bu duygulardan kurtaramayan kadın, ikinci oğlunu yani anlatıcı çocuğu sürekli ihmal eder. Arnold’un bulunması için verilen çabalar ve onun bulunamama olasılığı üzerine duyulan endişe ve korkular, yanlarındaki çocuğun unutulmasına neden olur. Kayıp çocukla ilgili olumlu bir haber veya bilgi aldıkları zaman, Anne ikinci bir çocuğunun olduğunu, onun yaşadığını fark eder ancak. Kocasının ölümünden sonra küçük oğluna biraz daha yaklaştığı saptanır. Bir anne olarak ölen babadan sonra bir anlamda oğlunu teselli etmeye çalışır. Ancak burada da Anne’nin oğlunu gerçekten teselli etmeye mi çalıştığı yoksa birilerine gereksinim duyan bir kadının, ölen kocasından sonra bu gereksinim nedeniyle mi küçük oğluna yöneldiği tartışılabilir. Oğlu, ölen babanın yerini doldurabilecek midir bu da yanıtlanması zor bir sorudur. Aslında anlatıcı çocuk, Anne’nin yaklaşımlarındaki eksikliği, çelişkiyi ve yanlışlığı anlamış gibidir. Anlatıcının duygularını dışa vuran, “Beni ciddiye aldığında da durum şuydu; sanki bana değil de yabancı birine bakıyordu.” şeklindeki sözleri, Anne’nin çocuğu reddedici tutumunu, eksik sevgi ve şefkatini ortaya koyar.

Anne'nin ilişki içinde olduğu diğer bir kişi de polis memuru Rudolph'dur. Önceleri yalnızca aileye yakın biri olarak sahneye çıkan Rudolph, kadının kocasının ölümünden sonra daha çok görülmeye başlar, zor zamanlarda hem aileye hem de kadına destek olan biridir. Sahip olduğu devlet memurluğu konumunu kullanarak, aileyle ilgili resmi işlerin daha kolay yürümesini sağlar, Arnold'un bulunması çalışmalarında Anne'ye yardımcı olur. Aralarındaki ilişkinin aşk içerikli bir boyut kazanmadığı saptır. Kadının yaklaşımlarından Rudolph ile evlenme düşüncesine sahip olduğu anlaşılıyor olsa da, yapılan evlilik teklifini de reddeder. Birlikte zaman geçirmelerine, sohbet etmelerine karşın Rudolph ile evliliği göze alamaz. Kadın hala yaşadığı 'korkunç olayın' etkisini üzerinden atmış değildir. Dolayısıyla yapılacak bir evliliğin bu koşullar altında sağlıklı bir biçimde yürüme şansı hemen hemen yok gibidir. Yaşadığı travmanın etkilerinden kurtulamayan kadının, Rudolph'un beklentilerine yanıt veremeyeceğini düşünmüş olma olasılığı ağırlıktadır.

2. BABA

Baba otoriteyi temsil eden bir kişi olarak sahneye çıkar. Çevresindeki insanlar yani hem aile bireyleri hem de kendisine ait iş yerinde çalışanlar, Baba'yı çok konuşmayan, uzun konuşmaları sevmeyen, bunun yerine kısa imalar, talimatlar ve emirlerle isteklerini ve düşüncelerini karşıya ileten biri olarak tanır. Evdeki eşyaların yerleştirilmesi ve kullanılması onun talimatlarına uygun bir biçimde gerçekleşir. Televizyonun açılması, kapatılması, ne kadar seyredileceği, seyredilecek programlar Baba'nın emirleriyle belirlenir.

“Televizyon ancak Baba izin verirse açılabilirdi ama Baba izin verdiğinde de bunu öyle isteksiz, bazen de öyle kızgın bir hal ve tarzda yapardı ki, televizyon seyretme zevki anında mahvolurdu. Ayrıca baba daha bir saniye geçmeden, söyleyeceği bir şey olduğu için televizyonun kapatılması gerektiğini hatırlayabilirdi. Televizyon açıkken bana bir şey söylemesi, onun açısından kesinkes imkansızdı. ve normal olarak benimle pek az konuşan, saatlerce görmeden, tek bir kelime yöneltmeden bana doğru bakabilen Baba'nın, tabii ki tam da televizyon açıldığında bana söyleyecek bir şeyi olurdu mutlaka. Bu esnada televizyonun açık olmasına katlanmadığı gibi, televizyonu bizzat kapatmak da onun için imkansız olurdu. Onun yerine sadece “televizyon kapansın” ya da “kutu kapansın” der, ben de derhal sandalyemden fırlayıp cihazı kapatırdım.” ((Treichel, 2013: 17)

Babanın konuşmasını belirleyen emir kipleri, onun yaşam biçimini de etkiler. Birilerine emir verme, istediği biçimde yönetme ve yönlendirme yetisi, mesleki açıdan bakıldığında babayı istediği konuma taşıdığı söylenebilir. Kitap satıcılığından kabızmallığa geçmesi, oradan da et ürünleri satan bir mağazaya sahip olması, maddi açıdan zenginleştiğinin en açık göstergeleridir. Ekonomik açıdan yükselmesini, giderek daha pahalı arabalar almasından anlamak da olanaklıdır. Baba'nın mesleki anlamda yakaladığı bu yükseliş, ellili ve altmışlı yıllarda Almanya'da gerçekleşen ekonomik büyümeyle de bir koşutluk oluşturmaktadır.

Anne'nin olduğu gibi Baba'nın da iç dünyasını suçluluk duygularının kapladığını saptıyoruz. Baba'daki suçluluk duygusunun gerisinde Anne'de olduğu gibi zor zamanlarda kaybettikleri çocukları Arnold vardır. Anne, çocuğunu kendi elleriyle başka birine vermenin ve bir daha onu bulamamanın suçluluğunu taşıırken, Baba'nın suçluluk duygusu, Rusların saldırısı karşısında bir şey yapamamış olmaktan kaynaklanır. Bir baba, bir erkek hatta bir Alman olarak karısını ve çocuğunu Ruslardan koruyamamış olmanın ezikliği ve suçluluğu içindedir. Ancak Baba, Anne'nin ağlamalarla, titremelerle açığa vurduğu duyguları, bastırarak başka yollarla aşmaya çalışır. Kendini çalışmaya vererek bu duygulardan kurtulmayı dener. Arnold'u bulma çabalarında karşılaşılan bir engel, bir sorun ya da olumsuz bir bilgi, Anne'yi derinden üzüp sarsarken, Baba dirençli kalmayı başarır. Bütün zamanını, neredeyse boş denebilecek zamanlarını bile işleriyle uğraşarak geçirmeyi yeğler. Arnold'un oluşturduğu sorunlardan bu yolla kaçmaya çalışırken, ailesinden de uzaklaştığı, eşini ve çocuğunu ihmal ettiği görülür.

Baba'nın da anne gibi sadece suçluluk duygusunun değil, aynı zamanda utanma duygusunun da etkisi altında olduğunu belirliyoruz. Onun utanma duygusunun arkasında, bir Alman olarak yenilmez olarak gördüğü Almanya'nın II. Dünya Savaşını kaybetmiş olması vardır. Baba'ya göre Almanlar her zaman her alanda üstün olmalıdır, onların yenilgisi kabul edilemez bir durumdur. Bu yüzden eşi, bulmaya çalıştıkları kayıp oğulları Arnold ile ilgili olumsuz içerikli bilgileri dikkate almaz, onları yok sayarak gerçeklerden uzaklaşırken, Baba da Prusyalı kökene sahip bir Alman olarak milliyetçilik duygularının oluşturduğu romantizm içinde gerçeklerden uzak kalır. Savaş sonrası yıllar olmasına karşın, ekonomik açıdan sahip olduğu olumlu koşullar, Baba'nın rahat ve huzurlu biri olmasına yetmez. Sürekli gerilim içindedir, çevresindeki kişilere karşı sert ve katı bir tutum takınır. Baba'daki bu gerginliğin ve rahatsızlığın arkasında oğlu Arnold'un kaybolması ve eşinin Ruslar tarafından cinsel saldırıya uğraması vardır. Bu olay Baba'nın bilinçaltına yerleşir, üzerindeki baskılardan, ruhsal sorunlardan kurtulma yolu olarak çalışmayı seçer. Neredeyse haftanın yedi gününü çalışarak geçirir. Bu yolla biraz olsun geçmişini unutmayı, suçluluk ve utanma duygularının oluşturduğu baskıları aşmayı dener.

Öte yandan kaybedilen çocuğu bulma çalışmalarının uzaması da, Baba'yı gergin ve huzursuz biri olmaya iter. Bulunan çocuğun Arnold olup olmadığı ile ilgili bilimsel incelemelerin uzaması onu kızdırır, zaman kaybına sabrı yoktur. Heidelberg'te çocukla ilgili bilimsel incelemeleri yürüten Profesör Liebstedt'e bu yüzden kızgındır. Bir türlü sonuca ulaşamama, onu daha da asabileştirir ve küfreden birine dönüştürür. Yaşadığı bütün huzursuzluklar ve gerilimler ona pahalıya mal olur, yakalandığı ikinci kalp krizi sonunda yaşamını yitirir. Yoğun bir biçimde yaşadığı suçluluk ve utanma duygularının kurbanı olmaktan kurtulamaz; bu duygularını yenme çabalarında mağlup olur Baba.

3. ANLATICI ÇOCUK

Anlatıcı, II. Dünya Savaşı'nın bitmesine doğru kaybedilen Arnold adındaki çocuktan sonra dünyaya gelen ailenin ikinci çocuğudur. Roman onun bakış açısından anlatılır. Bu bakış açısı yapısı gereği 'dar' ve 'sınırlı' olanaklarla donatılmıştır. Çünkü olayların merkezinde yer alan ve anlatım sorununu üstlenen 'ben-anlatıcı' her şeyi görme, bilme, sezme gücüne sahip değildir. Normal bir insan gibidir, görebildiği kadarını görür, bilgisi kültürel düzeyine uygundur, sezme gücü ise sınırlıdır (Tekin, s. 54-55). Bütün bu olumsuz gibi görünen teknik özelliklere karşın Treichel, ben-anlatıcı çocuğa saflık, dürüstlük ve samimiyet gibi özellikler yükleyerek okuru etkiler ve romanın dünyasına çekmekte başarılı olur. Anlatıcı daha romanın başlarında kendini kayıp kardeşi Arnold ile karşılaştırmaya başlar. Arnold'a ait geride kalan bir fotoğraf vardır ve bu fotoğraf aile albümünde en ön sayfada yer almaktadır. Fotoğrafın anlatıcıyı rahatsız edici, kıskançlık duygularını körükleyici bir işleve sahip olduğu kolaylıkla fark edilir.

"Kardeşimi sevincinden ötürü kıskandım, beyaz battaniyesinden ötürü kıskandım, fotoğraf albümündeki yerinden ötürü de kıskandım. Arnold fotoğraf albümünde en öndeydi, Anne Baba'nın düşün resimlerinden bile önce, dedelerle ninelerin portrelerinden bile önce, bense fotoğraf albümünün ta arkalarında. Ayrıca Arnold'un fotoğrafı bayağı büyüktü, benim olduğum fotoğraflar ise, şayet mini minnacık değilse, epey küçük." (Treichel, 2013: 7-8)

Anlatıcı çocuk, yer aldığı bütün fotoğraflarda hiçbir zaman ön plana çıkamamış hep geri planda kalmıştır. Fotoğraflarında bir netlik ve bütünlük yoktur ya vücudunun ya da kafasının yarısı görülebilmektedir ancak, birilerinin yanında veya arkasında yer almıştır genellikle, bazen de birilerinin gölgesi onun üzerine düşmüştür, onu seçebilmek için dikkatli bakmak gereklidir; oysa Arnold'a ait fotoğraf çok nettir. Treichel, anlatıcının hissettiklerini daha romanın girişinde imleyerek, içinde yaşadığı aile atmosferine ve bu olumsuz ortamın oluşmasına neden olan olaylara gönderme yapmak ister. Bilinçli biçimde anlatıcıyı, kendi evinde mutlu olmayan, hep bir şeylerin eksikliğini hisseden bir çocuk olarak tanıtmayı dener. Anlatıcının bir yerde kabul görmediği neredeyse dışlandığı bir ortamda yaşadığına işaret eder.

Anne ve babanın anlatıcıya yaklaşımlarında sevgi ve şefkat türünden duyguların eksikliği fark edilir. Bütün zamanlarını kaybettikleri çocuklarını aramaya ayıran anne ve baba ikinci bir çocuklarının varlığından habersiz gibidirler. Anlatıcıya yaklaşımlarındaki bu mesafeli ve soğuk tutumun, Ruslar tarafından gerçekleştirilen cinsel saldırıyla bağlantılı olduğu kolaylıkla söylenebilir. Roman boyunca anlatıcı, aile içinde yabancı bir çocuk muamelesi görür; anne ve babasıyla sağlıklı ve sıcak bir ilişki kuramadığı için, çevresindeki kişilere de yakınlaşamadığı gözlenir; arkadaşım diyebileceği tek bir kişi bile yoktur çevresinde. Babasının ölümü nedeniyle yas amaçlı taşıdığı siyah bant yüzünden bile çocukların ondan uzak durdukları saptanır. Anlatıcının hem aile içinde hem de aile dışında dışlanmış

biri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Onu çevresinden uzak tutacak olumsuz yanlarının olduğunu ileri sürmek de doğru olmaz. Aslında romanın hiçbir yerinde anlatıcı kendisiyle ilgili olumsuz denebilecek bilgiler vermez. Okur, zaman zaman anlatıcının çok zeki ve akıllı biri olmadığı izlenimine kapılmaktan kendini kurtarmasa da davranış ve söylemlerinde ondaki saflığı çok kolay saptayabilmektedir. Bazen de aşırı bir duyarlılık içinde olduğu görülür; hatta bu duyarlılığı öyle boyutlara ulaştırır ki, bir an için kaybolan çocuğun Arnold mu yoksa anlatıcının bizzat kendisi mi olduğu hususunda kuşkuyla düşülür.

Baba ve annesinin yaşamları boyunca üzerlerinden atmaya çalıştıkları, fakat bir türlü atamadıkları suçluluk ve utanma duygularının kurbanı olmaktan kurtulamaz anlatıcı çocuk. Anne ve babasının olduğu gibi, anlatıcının da iç dünyasını bu iki duygu kaplar. Çocuğa bu duyguları karşılaştığı olumsuz bir olayın yaşattığını söylemek güç, ancak içinde yaşadığı aile ortamı, anne ve babasıyla arasındaki ilişkiler onda bu duyguların oluşmasına yol açarlar. Henüz yaşı küçük olmasına karşın bu türden duyguların etkisi altında olması, okuru da rahatsız eder; okurda çocuğa karşı bir acıma duygusu oluşur.

Çocuktaki utanma duygusunun birilerinin bakışları altında kaldığında ileri bir düzeye çıktığı saptanır. Televizyonu bir şeytan icadı olarak gören aşırı dindar halasının sırtını televizyona dönerek oturması, bakışlarını çocuk üzerine kaydırması bile onun utanmasına yeter. Annesiyle birlikte televizyon izlerken, cinselliği çağrıştıran bir sahne karşısında annenin olduğu gibi, çocuğun da utanma duygularının etkisi altına girdiği gözlenir. Çocuk sadece utanma duygularıyla değil, aynı zamanda suçluluk duygularıyla da baş etmek durumundadır. Yaptığı bir yanlış olmamasına karşın yine de suçluluk duyguları taşır. Babasının yıkılan soğuk hava deposundan dolayı kendini suçlu hisseder. Yemeğe oturduğunda bile bir suçluluk duygusu sarar onu. Bu duyguların ortaya çıkması ve çocuğun iç dünyasına egemen olmasında, suçluluk ve utanma duygularıyla zehirlenmiş bir ortamda büyüyor olmasının rolü vardır. Ayrıca anlatıcının kendini bir Rus çocuğu olarak hissetmesi de bu tür duyguların arkasındaki başka bir neden olarak değerlendirilebilir.

"Doğumumdan itibaren ailede bir suçluluk ve utanç duygusu egemendi, bilmiyordum neden. Sadece yaptığım her şeyde belirli bir suçluluk ve belirli bir utanç hissettiğimi biliyordum. Mesela yemek yerken daima bir suçluluk ve utanç hissediyordum, önüme konan her ne olursa olsun. Bir parça et yediğimde vicdanım sızlıyordu, patates ve tatlı yediğimde de. Yemek yediğim için kendimi suçlu hissediyordum. Kendimi suçlu hissettiğimi ve utandığımı gayet iyi biliyordum ama masum bir çocuktan başka bir şey değilken bir parça et veya patates yüzünden niye utanmam, hatta kendimi suçlu hissetmem gerektiğini hiç anlamıyordum." (Treichel, 2013:12-13)

Anlatıcı çocuk, kızgınlık ve kıskançlık duyduğu kayıp kardeşi Arnold'un bulunması durumunda, evdeki bazı eşyaları onunla paylaşacak olmasından rahatsızlık duyarken, aslında daha kötü bir ortamda yaşamak zorunda kalacağını hesaplayamaz. Yaptığı hesaplar bir çocuğun bakış açısıyla odanın ve eşyaların paylaşılması ile sınırlı kalır. Odasını ve eşyalarını paylaşmanın olumsuzluğunu dile getirirken, kayıp kardeşinin bulunmasıyla evdeki konumunun hepten kötüleşeceğini düşünemez. Öte yandan anlatıcının yorumlama yeteneğinin eksikliği, onu başkalarının yüz hareketlerine ve sözlerine güvenmek zorunda bırakır. Diğer figürlerin duygu, düşünce ve savlarının doğrudan ya da dolaylı anlatım biçimiyle ortaya konulması ve onların tepkilerinin eş zamanlı olarak betimlenmesi çok işlevli bir anlatım stratejisini olanaklı kılar. Anlatıcı olayların arka planına gitmede güçlük çekmesine karşın, okuyucuya anne ve babasının söylediklerini çözebilecek yeterli malzeme sunar (Garraio, 2004).

Kardeşinin bulunması için ailesine yardımcı olamadığı düşüncesiyle de kendini suçlu hisseder anlatıcı. Anne ve babasının beklentilerine yanıt veremediğini sanır. Bu yüzden beklenen tepkiler yerine, beklenmeyen karşıt tepkiler geliştirmeye başlar. Babası onun kısa saçları olmasını isterken, babasının bu isteğine karşın uzun saçları vardır. Babanın seyahat etme isteklerine karşı, çocuk seyahat etmemeyi tercih eder. Seyahat etmek zorunda kaldığında da tepkisini kusarak göstermeye çalışır. Anne ile baba arasındaki ilişkide olduğu gibi, anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkide de soğukluğun egemen olduğu saptanır. Bu soğukluğun babayla çocuk arasındaki ilişkide daha da belirgin olduğu görülür. Anlatıcı babasını sürekli çalışan bir robot olarak görmektedir, onun duygusal bir anını yakalayamamıştır; ölümünde bile babasını bir insan olarak göremediğini dile getirir. Teknik olarak bakıldığında anlatıcının romanda hem bir gözlemci hem de izlenimci bir kişi gibi davrandığı saptanır. Bir yandan gördüğü ve gözlemediği şeyleri anlatırken, bir yandan da anlattıkları hakkında kendi öznel diyebileceğimiz görüşlerini de dile getirir.

Helmut Hirsch'in de belirttiği gibi romandaki temel kişilerin hemen hepsi suçluluk ve utanma duygularının baskısı altındadırlar, gündelik yaşamlarını bu duygular belirler. Baba kendini işine verirken, anne bütün zamanını kayıp oğlu Arnold'u bulmaya ayırır (Hirsch, 1999). Anlatıcı çocuk ise, anne ve babasının karşılaştıkları olayların uzantısı olarak ortaya çıkan suçluluk ve utanma duygularının egemen olduğu aile ortamının zorluklarını yaşar. Üstelik o da bu duyguları yaşamaktan kendini kurtaramaz. Ancak "Der verlorene" adlı romandaki kişilerin yaşadığı suçluluk ve utanma duygularını, Nasyonal Sosyalist ideolojinin peşinden giderek eylemler gerçekleştiren kişilerin suçluluk ve utanma duygularıyla karıştırmamak gerekir. Burada baskıya, sürgüne ve tecavüze maruz kalmış masum insanların duyguları söz konusudur. Bu açıdan bakarak Richter romanı, II Dünya Savaşı'nın haklarında pek konuşulmayan, yazılıp çizilmeyen suçsuz kurbanlarının anlatıldığı ilk romanlardan biri olarak değerlendirir (Richter, Aus der NRZ, vom 02.02. 2007).

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

References

- Treichel, H. U. (2013). Kaybolan, Çev: Tanıl Bora, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Özdemir, E. (1983). Yazı ve Yazınsal Türler, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Tekin, M. (2006). Roman Sanatı I, Romanın Unsurları, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Wenzel, P. (Shlomith Rimon-Kenan'dan aktaran); Einführung in die Erzähltextanalyse. Katogorien, Modelle, Probleme, WVT-Handbücher zum literaturwissenschaftlichen Studium; Wissenschaftlicher verlag, Trier 2004, Bd. 6.
- Richter, St. "Ein Lehrer für verdammt gute Autoren", Aus der NRZ, vom 02.02. 2007.
- Serin, S. "Ruhsal Travma ve Sonrasında Görülen Sorunlar", <http://www.tavsiyeeidiyorum.com>
- Hagestedt, L. "Von Schuld und Scham und wie es dazu kam", (<http://www.hagestedt.de/rezensionen640> Treichel.html)
- Garraio, J. (2004). vergewaltigung als Schlüsselbegriff einer misslungenen vergangenheitsbewältigung: Hans-Ulrich Treichels Der verlorene und Reinhard Jirgls Die Unvollendeten, Universidade de Coimbra (CES) Portekiz.
- Hirsch, H. (1999). "Immer wieder eine Entdeckung: Kindheit", Berliner LeseZeichen, Ausgabe 6/99, Edition Luisenstadt.

Effi Briest ve L'adultera'da Kadın

Effi Briest and Women in L'adultera

Süreyya İLKILIÇ

Türk Alman Üniversitesi, Kültür ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Kültür ve İletişim Bilimleri, İstanbul, Türkiye

Turkish German University, Faculty of Culture and Social Sciences, Culture and Communication Sciences, İstanbul, Türkiye

Öz

Alman Edebiyatı ve Realist Akımın önemli temsilcilerinden olan Heinrich Theodor Fontane (1819-1898), kaleme aldığı Toplum ve Çağ romanlarında (Gesellschafts- und Zeitroman) on dokuzuncu yüzyıl Almanya'sının toplumsal bir panoramasını çizmekte ve gerçek olaylardan esinlenerek yazmış olduğu eserlerinde bilhassa o dönemdeki kadınların yaşantıları hakkında okuyucuya bilgi sunmaktadır. Effi Briest, Fontane'nin geç dönem ve hatta ölümünden önce yayımlanan son eseri olarak en çok tanınan bir eseri olmasına rağmen yazarın zaman romanları kapsamında ilk eser olma özelliği taşıyan L'Adultera maalesef Türkiye'de pek tanınmamaktadır. Konu olarak pek çok açıdan paralellik gösteren iki romanın başkahramanları Effi ve Melanie, on yedi yaşında iken kendilerinden yaşça oldukça büyük kişilerle evlendirilmişlerdir. Ancak her iki roman kahramanının yaşam hikâyeleri, toplumun kuralları, gelenek ve göreneklerinin yanı sıra kendi eğitim düzeyleri, karakteristik özellikleri ve aile yapıları ile bağlantılı olarak farklılık göstermektedir. Theodor Fontane eserlerinde doğrudan bir toplumsal eleştiri yapmamasına rağmen günümüz açısından hem 19. yüzyılda Almanya'daki kadınların toplum içindeki yerlerini göstermesi bakımından hem de artık her ne kadar hukuki açıdan hak sahibi olmalarına rağmen günümüz kadınının içinde bulunduğu ve pratikte yaşadıkları ile karşılaştırılması noktasında önem taşımaktadır. Bu çalışmada her iki eser realist bakış açısı ve metin odaklı analiz ile ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Heinrich Theodor Fontane, on dokuzuncu yüzyıl, kadın, Effi Briest, L'Adultera

ABSTRACT

Heinrich Theodor Fontane (1819-1898), one of the important representatives of German Literature and the Realist Movement, draws a social panorama of the 19th century Germany in his society and time novels (Gesellschafts- und Zeitroman). In his works inspired by real events, he particularly provides the reader with information about the lives of women of that time. Even though Effi Briest is one of Fontane's best-known works as a late work and even the last one published before his death, L'Adultera, which is the first work within the scope of the author's time novels, is unfortunately especially not well known in Turkey. Effi and Melanie, the protagonists of the two novels, which have many similarities in terms of their content, were married to people considerably older than themselves at the age of 17. However, the life stories of the protagonists of both novels differ regarding the rules, customs and traditions of the society as well as their own level of education, characteristics and family structure. Although Theodor Fontane does not make a direct social criticism in his works, his works are important both in terms of showing the place of women in society in Germany in the 19th century and in terms of comparing them with today's women and what they experience in practice, whilst they now have legal rights. In this study, both works will be studied from a realist perspective and by text-oriented analysis.

Keywords: Heinrich Theodor Fontane, 19th Century, Woman, Effi Briest, L'Adultera

Geliş Tarihi/Received 09.05.2024
Kabul Tarihi/Accepted 13.06.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 29.06.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Süreyya İLKILIÇ

E-mail:

Atıf: İlkılıç, S. (2024) Effi Briest ve L'adultera'da Kadın, *Korpusgermanistik*, 3(1), 14-17.

Cite this article: İlkılıç, S. (2024). Effi Briest and Women in L'adultera, *Korpusgermanistik*, 3(1), 14-17.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Theodor Fontane, Realist akımın ve Alman Edebiyatının en önemli temsilcilerindendir. Fontane, Çağ-, Toplum-ve Kadın romanları (Zeit-, Gesellschafts- und Frauenromane) kapsamında gerçek olaylara dayanarak pek çok eser vermiştir. Yazar özellikle geç dönem eserlerinde (altmış yaş sonrası) Berlin toplumundaki kadınların yaşamları üzerinde yoğunlaşarak Kadın romanlarını (Berliner Frauenromane) kaleme almıştır (Mecklenburg, 2018, s. 46-47). Bu çalışmada Fontane'nin Kadın romanları çerçevesinde yazdığı ilk eser olan L'Adultera ile son eseri Effi Briest üzerinde durulmuştur. Fontane söz konusu iki eserde, yaşadıkları toplum, kurallar, gelenek ve görenekler bakımından birçok açıdan (yaş, evlilik vd.) benzerlik taşıyan ancak hayat hikâyeleri açısından birbirinden tamamen ayrılan iki farklı kadın resmi çizmektedir. Theodor Fontane'nin bu iki eserde yer alan farklı kadın tiplerini on dokuzuncu yüzyıl Almanya'sında kadınların toplum içindeki konumlarını göstermeleri bakımından önem taşımaktadır. Çalışmada iki eserdeki kadın figürlerin karşılaştırılmasına geçmeden önce yazar, çalışmanın yöntemi ve Almanya'da on dokuzuncu yüzyıldaki kadınların toplumdaki yerleri üzerine kısa bilgi verilmiştir. Karşılaştırmada odak noktası olarak eserlerdeki kadınlar, Metin odaklı analiz yöntemi ile romanlardaki olay örgüsü kapsamında incelenmiştir. Ayrıca realist bakış açısı ve sosyolojik eleştiri yöntemi çerçevesinde her iki eserin alt yapısını ve arka planını oluşturan ve toplumsal gerçekliğe dayanan hikâyelere yer verilmiştir.

Heinrich Theodor Fontane (Neuruppin 1819 - Berlin 1898) babasının mesleği olan eczacılık eğitimi almış ancak edebiyata ve yazmaya olan ilgisi nedeniyle bir süre farklı yerlerde eczacı olarak çalıştıktan sonra yazmaya yönelmiştir. Yazının pek çok alanında eserler veren Fontane, biyografi (Çocukluk Yıllarım - Meine Kinderjahre), günlük, muhabirlik, gazetecilik, seyahat notları (Londra'da Bir Yaz - Ein Sommer in London), yakınlarına, arkadaşlarına, yazarlara, yayınevlerine vs. yazılan mektuplar, denemeler, edebiyat, sanat ve tiyatro eleştirileri, şiir (Die Brück' am Tay), kısa hikâye, novel (Grete Minde), balat (Herr von Ribbeck auf Ribbeck im Havelland, John Maynard) ve roman (Irrungen, Wirungen, Cecilé, L'Adultera, Effi Briest, Der Stechlin v.d.) olmak üzere çok sayıda eser bırakmıştır (Grätz, 2015, s. 15-50).

Yirminci yüzyılın ilk yarısında, edebiyat incelemelerinde teorik alt yapıyı oluşturan Metin odaklı analiz yöntemi, Wolfgang Kayser ve Emil Steiger'in öncülüğünde yaygınlaşmıştır. Bu yöntemle göre metinler kapalı ve estetik açıdan otonom yapı olarak ele alınmakta olup yapı ve içerikleri birbiri arasındaki ilişkiler çerçevesinde analiz edilmektedir. Bu bağlamda eserin oluşumundaki etkenler ve/veya eserin beşeri bilimlerle olan ilişkisi ön planda değildir (Köppe; Winko 2008, s. 39). Almanya'da 1848-1890 yıllarını kapsayan realist akım ile toplumdaki güncel olayların edebiyatta sanatsal bir şekilde aktarılması anlaşılır. Buna göre anlatılan olayın ne olduğundan ziyade nasıl anlatıldığı önem taşımaktadır (Kleinpaß, 2012, s. 64). Bu anlayış aynı zamanda, yani

ne'likten çok nasıl'lık, realist dönemin önemli temsilcisi olan Fontane'nin edebi eseri ele alış şeklini ve realist bakış açısını yansıtır. Realist dönem eserlerinde olduğu üzere Fontane'nin eserlerinde doğrudan bir toplum eleştirisi bulunmamakla birlikte dönemin olaylarının olduğu şekliyle değil ancak sanatsal bir şekilde aktarılması önemlidir (Nünning, 1998, s. 451-453). Theodor Fontane özellikle on dokuzuncu yüzyıl Alman toplumundaki kadın teması üzerine yoğunlaşmış ve dönemin farklı kadın tiplerine eserlerinde yer vermiştir (Kleinpaß, 2012, s. 56-57). Edebiyatın toplum ile olan ilişkisinden hareket eden Toplumbilimsel (Toplumsal) eleştiri yöntemi yazılan (edebi) eserleri, toplum tarafından oluşturulan dil aracılığıyla aktarılan, hayatın – sosyal gerçekliğin bir ifadesi olarak kabul eder. Yazar, yazarın eseri, eserdeki semboller, edebi sanatlar ve eserin okuyucusu toplumsal şartlar çerçevesinde belirlenir. Realist akımdaki anlayışta olduğu üzere edebiyat, hayatın birebir aynısı olmayıp sadece taklit ve temsil özelliği taşımaktadır (Köppe; Winko 2008, s. 149-150). Bu bağlamda Fontane'nin bu çalışmada ele alınan iki eseri, kaynağını toplumsal olaylardan almalarına rağmen sadece birer taklit durumunda olup dönemin toplumsal gerçeklerini yansıtmada noktasında önemli birer araç konumundadırlar. Eserlerin analizine geçmeden önce on dokuzuncu yüzyıl Almanya toplumundaki evlilik anlayışı ve kadınların toplumdaki yeri üzerine kısa bir bilgi vermekte fayda bulunmaktadır. On dokuzuncu yüzyılda kadının karakteristik özellikleri üç K (Kinder (çocuk) - Küche (mutfak) - Kirche (kilise (eğitim)) ile belirlenmekteydi. Yaşamı hakkında söz hakkı olmayan kadın ile ilgili kararları evlenene kadar babası, evlendikten sonra kocası vermektedir. Erkek, ev dışındaki işlerden sorumlu iken, kadın evdeki düzeni sağlamak, çocuk doğurmak ve bakımını üstlenmek, eşinin yanında eşini temsil etmek gibi görevleri yerine getirmekle yükümlü bulunuyordu. Genel olarak bu dönemde gerçekleşen görücü usulü evlilikler, iki tarafın çıkar ilişkisine dayanıyordu. Bu bağlamda bir nevi araç mahiyetinde olan evlilik, bir taraftan ailelere soy ve maddi bakımdan güvence sağlarken diğer taraftan kişilerin toplum içinde bulunduğu konumu belirliyordu (Tresnak, 2011, s. 39-46; Mende, 1980, s. 184-185). Kısacası ataerkil bakış açısına göre belirlenmiş bir yaşamı; ev işleri, kadınlık ve anneliğe içkinleştirilmiş kadınlığı deneyimlemek zorundaydı.

1. L'adultera ve Effi Briest

L'Adultera, Aralık 1879 ve Nisan 1880 tarihleri arasında yazılmış ve 1882 yılında kitap formunda yayımlanmıştır. Theodor Fontane'nin eşini aldatma merkezli romanlarının (Ehebruchsromane) ilki olma özelliğini taşıyan eser, mutlu sonla bitmesi bakımından istisna teşkil etmektedir. Yazar, bu eserde kaynak olarak o dönemde Ravené skandalı¹ olarak gerçekleşen olaydan esinlenmiştir. Bu olayda kendisinden yirmi iki yaş büyük, demir tüccarı Louis Frédéric Jacques Ravené (1812-1879) ile evli olan Therese von Kusserow (1845-1912), genç sevgilisi Gustav Simon (1843-1931) için üç çocuğunu (iki kız, bir erkek) ve eşini terk eder. L'Adultera'da ise Caparoux ailesinin on yedi yaşındaki kız çocuğu Melanie'nin kendisinden yirmi beş yaş büyük Ezechiel van der Straaten ile evliliği konu edilmektedir. Soylu bir ailenin kızı

¹ Ravené skandalı ile ilgili detaylı bilgi için: Wagner-Simon, Th. (1992). Das Urbild von Theodor Fontanes „L'Adultera“. Stapp verlag Berlin; [https://www.kultura-](https://www.kultura-extra.de/extra/feull/kulturspaziergang_reichsburgcochem.php)

[extra.de/extra/feull/kulturspaziergang_reichsburgcochem.php](https://www.kultura-extra.de/extra/feull/kulturspaziergang_reichsburgcochem.php)

olan Melanie, babası öldükten sonra ailenin büyük bir borç altına girmesi nedeniyle maddi durumu çok iyi olan bir müşavir ile evlenir. Evliliklerinin on yılını geride bırakan Melanie (kısası: Lannie) ve Ezechiel (kısası: Ezel) van der Straaten çiftinin Heth ve Lydia adında iki kızı bulunmaktadır. L'Adultera – Ehebrecherin, kavram olarak bir yandan roman boyunca en önemli motif olan aldatma, evlilik bozan kadın motifini sembolize ederken diğer taraftan tablolara düşkünlüğü ile bilinen ve resim galerisine sahip olan Ezechiel'in daha hikâyesinin başında satın aldığı, üzerinde eşini aldatan kadının resmedildiği Tintoretto'nun tablosunu ifade etmektedir. Hiçbir neden olmaksızın eşini günün birinde kendisini aldatacağı konusunda sürekli itham eden Ezechiel, bir gün gerçekleşecek olan bu olayı hatırlatması için aldığı tabloyu şöyle gerektirir:

“Onu, Memento Mori olarak göz önünde istiyorum. (...) Deveduğu gibi davranıp kafasını kuma sokan ve hiçbir şey bilmek istemeyenler var. Ancak diğerleri kaderlerini devamlı önünde görmek ve onunla yaşamaya meyillidirler. (...) Ben de öyle yapmak istiyorum ve bu resim bana bunun için yardım etmeli. Çünkü bu bizim evde irsidir... ve aynı şekilde bu gösterge de...”²Romanın sonunda Melanie evlerine misafir olarak gelen Ebenezer Rubehn'e âşık olur. Eşini ve çocuklarını terk eder.

Theodor Fontane'nin en önemli eseri olarak sayılan Effi Briest, realist akımın ve Klasik Alman Edebiyatının önde gelen eserlerindedir. 1895 yılında kitap olarak basılan roman, 1894-1895 yılları arasında Alman radyosunda yayınlanır. Effi Briest'in gerçek hikâyesi 1880'li yıllarda yaşamış Ardenne ailesine dayanmaktadır³. Tarihe Ardenne olayı (Fall Ardenne) olarak geçen ve skandal olarak tanımlanan olayda Armand Léon von Ardenne (1848-1919) ile evli olan Elisabeth Freiin von Plotho (1853-1952), Emil Ferdinand Hartwich (1843-1886) ile duygusal ilişki yaşar.

Elisabeth'e Hartwich tarafından yazılan aşk mektuplarını bulan Ardenne, namusu ve gururu zedelendiği için Hartwich'i düelloda öldürür ve karısından boşanır. Effi Briest romanında on yedi yaşında soylu Briest ailesinin kızı, zengin ve toplumda önemli bir mertebeye sahip olan otuz sekiz yaşındaki kaymakam Baron Geert von Innstetten ile evlendirilir. Baron, daha önce Effi'nin annesi ile evlenmek istemiş ancak o zamanlar henüz makam mevki sahibi olmadığı ve toplumda herhangi yüksek bir mertebeye bulunmadığı için evlendirilmez⁵. Kaymakam olarak artık toplumda önemli bir pozisyona sahip olan Baronla Effi'nin evlenmesini, Effi'nin annesi özellikle ister. Berlin yakınlarındaki Hohen- Cremmen'de çocukluğu geçen Effi Briest evlendikten sonra Kessin'de tüm eser boyunca iş düşkünü olan eşinin aşırı yoğunluğu ve ilgisizliği nedeniyle yalnız kalır.

Romanda Effi'nin yalnızlığına eşlik eden en önemli motif, bir Çinlinin anlatıldığı hayalet hikâyesidir. Baron bu hikâyeyi özellikle eşi Effi'yi eğitmek amacıyla anlatır. Effi oldukça büyük evde her gece tuhaf sesler duyar ve bu sesleri eşinin anlattığı hayalet

hikâyesine bağlar. Effi'nin korku ve endişesi Baron tarafından önemsenmez. Buldukları şehre evli ve iki çocuklu, kadınlara düşkünlüğü ile bilinen ve hatta bu nedenle tek gözünü kaybetmiş olan kırklı yaşlarda Baron'un arkadaşı Binbaşı (Major) von Crampas, ailesi ile birlikte taşınır. Zaman içinde Effi'ye aşırı ilgi gösteren ve birlikte gezilere çıkan Binbaşı ile Effi arasında aşka dayanmayan bir ilişki gelişir. Görev nedeniyle Berlin'e taşındıktan altı sene sonra Baron, Binbaşının Effi'ye yazdığı mektupları bulur. Erkeklik gururunu ve şerefini kurtarmak için Binbaşı Crampas ile düello yapar. Binbaşının ölümü ile sonuçlanan düello sonrasında Baron, kızını (Annie) da yanına alarak Effi'den boşanır. Eşinin terk ettiği Effi'ye kendi kızı ve ailesi de dâhil olmak üzere tüm toplum sırt çevirir. Hastalanan Effi, ölümünden kısa bir süre önce doktorun tavsiyesi ile ailesi tarafından kabul edilerek onların yanında ölür.

2. İki Eserdeki Kadın Baş Kahramanların Karşılaştırması

L'Adultera ve Effi Briest Theodor Fontane'nin Berlin romanları, Çağ (Zeitroman) ve toplum romanları kapsamında yazdığı, pek çok paralellik göstermelerine rağmen farklı şekilde sonuçlanan en önemli romanlarıdır. Öncelikle L'Adultera'nın Fontane'nin belirtilen romanlar kapsamında mutlu şekilde sonuçlanan ve kadın başkahramanın kendi iradesi ve çabası ile toplumda kendisine yer edindiği ilk ve tek eseri olduğunu belirtmek gerekir. Her iki romanın benzer yönleri olarak gelenek ve görenekleri aynı olan toplumda çocuk yaşta iki kızın kendilerinden oldukça yaşlı kişilerle evlendirilmeleri ön plana çıkmaktadır. Ancak farklılıklar iki kızın evlendirilme nedenlerinde kendini gösterir. L'Adultera'da Melanie, babasından kalan borçlar nedeniyle evlenmek zorunda kalır, yani bir nevi para karşılığında hem ailesi tarafından satılır hem de evlendiği kişi tarafından satın alınır. Zaten romanda eşi Ezechiel, kendisine devamlı hayat kadını muamelesi yaparak bir gün kendisini aldatacağını vurgular. Effi Briest'te ise Effi, baskın karakterdeki annesinin isteği ile evlenir: “O elbette senden yaş olarak daha büyük, (ama) genel olarak bu, bir şans, (...) eğer hayır demezsen, (...) yirmi sene içinde diğerlerinin kırk senede oldukları yerde olursun. Sen anneni çoktan geçeceksin.”⁶ Daha önce belirtildiği üzere zamanında Baron von Instetten, Effi'nin annesine âşık olmuştur. Ancak maddi olarak ve toplumdaki statüsü bakımından o zamanlar henüz yeterli kabul edilmeyen Baron von Instetten ile Effi'nin annesi'nin evlenmesi, Briest ailesi tarafından uygun görülmez. Effi için ise durum farklıdır. Çok büyük yaş farkı olmasına rağmen Baron, kaymakam olarak toplumda artık önemli bir pozisyondadır ve oldukça zengindir. Bu nedenle Effi'nin annesi, kısa yoldan (yani zengin ve statü sahibi birisi ile evlenerek) toplumda önemli bir pozisyona sahip olacağı noktasında kızını ikna eder. Soylu bir aileden gelmesi dışında hiçbir özelliğe sahip olmayan Effi, on yedi yaşında bir anda kaymakam karısı olur.

Ne Melanie gibi edebiyata, sanata, şiire merakı ve düşkünlüğü vardır ne de eşi onu terk ettiğinde parasını kazanarak hayatını

² Ich will es vor Augen haben, so als Memento mori. [...] Da sind welche, die halten es mit dem Vogel Strauß und stecken den Kopf in den Sand und wollen nichts wissen. Aber andere haben eine Neigung, ihr Geschick immer vor sich zu sehen und sich mit ihm einzuleben. [...] so will ich es auch machen, und das Bild soll mir

dazu helfen... Denn es ist erblich in unserm Haus... und so gewiß dieser Zeiger...“ (Fontane, 1973, s. 15). Çalışmada yer alan tercüme, çalışmanın yazarına aittir.

³ <https://literaturkritik.de/franke-jenseits-von-effi-briest-die-echte-effi-briest-hiess-elisabeth-von-ardenne,26337.html>.

sürdürebileceği dil bilgisi veya dikiş v.s. eğitimine sahiptir. Çocukluğu macera peşinde salıncakta sallanmakla geçen Effi, korkak, özgüvensiz ve başkalarına bağımlı biri olarak tasvir edilir. Aksine Melanie, olgun ve ne istediğini bilen bir karakterdir. Effi Briest, yalnızlığını gidererek onunla sohbet eden ve değer veren Binbaşı Crampas'a âşık değildir. Kadınlara düşkünlüğü ile bilinen Crampas, Effi'nin yalnızlığından faydalanır. Binbaşının Effi'nin elini öpmesi, Effi tarafından eşini aldatma olarak algılanır. Başka herhangi bir ilişki yaşamamalarına rağmen Effi, elinin öpülmesine izin vermesi nedeniyle kendisini suçlar ve vicdan azabı çeker. Oysa Melanie, Rubehn'e âşiktir ve ondan çocuğu olacağı zaman eşine durumu açıklar ve evliliğini bitirmek ister.

Ezechiel Melanie'nin sevgilisinden olan çocuğunu da kabul edebileceğini ve ailesini terk etmemesini ister ancak Melanie iki kızını bırakarak eşinden ayrılır. Eşinden ayrıldıktan sonra önce toplumdaki dışlanan Melanie'nin sevgilisinin firması da iflas eder. Ancak Melanie müzik ve Fransızca dersleri vererek maddi bakımdan aileye katkı sağlarken toplum içinde zaman içinde yeni eşi ile birlikte kabul görür. Effi Briest'te ise kendisini zaten hiç sevmemiş olan Effi'nin eşi Baron, şerefini kurtarmak için önce Crampas'ı düelloya çağırır ki, bu silahlı çatışmada kendisinin de öldürülme riski bulunmaktadır (Frevert, 2012, s. 21). Daha sonra kızını yanına alarak Effi'den boşanır. Effi, eşini sevmemesine rağmen ondan ayrılmak istememektedir. Dönemin şartları gereği toplum normları dışına çıkmış olarak görülen, dolayısıyla toplumdaki dışlanan Effi, maddi ve manevi yokluk içinde hastalanarak vefat eder.

L'Adultera ve Effi Briest romanları, eserlere kaynak teşkil eden Ravené ve Ardenne olayları ile karşılaştırıldığında bazı farklılıklar olduğu görülmektedir. Örneğin, L'Adultera'da Ezechiel, eşi Melanie'ye son derece sadık olmasına rağmen Louis Ravené, toplumda kadınlara düşkünlüğü ve eşini sürekli aldatması ile bilinmektedir. Effi Briest'te Effi, otuz yaşına gelmeden hastalanarak ölür. Ardenne olayında ise doksan sekiz yaşına kadar yaşayan Elisabeth, Almanya'nın tarihi birçok olayına, örneğin 1864, 1866, 1870, 1914 ve 1939 yıllarında gerçekleşen savaşlara tanıklık eder. Bu bağlamda Fontane, eserlerinde gerçek hayatta yaşanmış olan olayları olduğu gibi almayıp sanatsal bir şekilde taklitlerini yapmıştır.

Sonuç

Realist akımın öncülerinden olan Fontane'nin Berlin-, Zaman- (Çağ), Toplum romanları on dokuzuncu yüzyıl Prusya Almanyasında kadının toplumdaki yeri hakkında bilgi vermektedir. Gerçek olaylardan esinlenerek yazılmış L'Adultera ve Effi Briest romanlarında kültürel bakımdan aynı toplumda ve yaklaşık olarak aynı dönemde yaşayan bireylerin kaderleri, içinde bulunulan toplumun kuralları, gelenek ve göreneklerine bağlı olsa da roman kahramanlarının eğitim düzeyleri, karakteristik özellikleri ve aile yapıları ile yakından ilgili olduğu görülmektedir. Theodor Fontane eserlerinde doğrudan toplum eleştirisinde bulunmamakla birlikte on dokuzuncu yüzyıldaki gerçek olaylardan yola çıkarak o dönemdeki farklı kadın tiplerini sanatsal bir şekilde okuyucuya yansıtmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

References

- Aust, H. (1980). Fontane aus heutiger Sicht, Nymphenburger.
- Frevert, U. v. d. (2012). Männlichkeit, Ehre und Gewalt. Osnabrücker Jahrbuch Frieden und Wissenschaft 19 / 2012Herausgegeben vom Oberbürgermeister der Stadt Osnabrück und dem Präsidenten der Universität Osnabrück.
- Fontane, Th. (1973). L'Adultera, Greifenverlag.
- Fontane, Theodor (2003). Effi Briest. Phillip Reclam jun. GmbH & Co.
- Fontane, Th. (1969). Sämtliche Werke. Aufsätze, Kritiken, Erinnerungen. Jürgen Kolbe (Hg.) Carl Hanser verlag.
- Grätz, K. (2015): Alles kommt auf die Beleuchtung an Theodor Fontane – Leben und Werk. Stuttgart: Reclam.
- Kleinpaß, S. (2012). Theodor Fontane, Tectum.
- Köppe, T., & Winko, S. (2008). Neuere Literaturtheorien, Stuttgart: Metzler.
- Mecklenburg, N. (2018). Theodor Fontane, Realismus, Redevielte, Ressentiment. Stuttgart: Springer.
- Mende, D. (1980) Frauenleben. Aust, H. (1980). Fontane aus heutiger Sicht, Nymphenburger.
- Nünning, A. (Ed.). (1998). Metzler Lexikon, Literatur- und Kulturtheorie. Stuttgart: Metzler.
- Tresnak, E. (2011). Theodor Fontane, Wegbereiter für weibliche Emanzipation um 1900? vergleichende Untersuchung literarischer Weiblichkeitskonzepte in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts am Beispiel von Theodor Fontanes 'Cecile' und Helene Böhlau 'Der Rangierbahnhof'. Hamburg: Igel.
- Wagner-Simon, Th. (1992). Das Urbild von Theodor Fontanes „L'Adultera“. Stapp verlag.

“Aydınlanma Nedir?” Sorusunun Yanıtı

Answering the Question: What is Enlightenment?

Emre Bekir GÜVEN

Siirt Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Siirt,
Türkiye

Siirt University, Faculty of Science and Letters,
Department of Translation and Interpretation,
Siirt, Türkiye

Öz

Aydınlanma, insanın, kendi neden olduğu toyluktan kurtulmasıdır. Toylu, insanın kendi aklını bir başkasının rehberliği olmaksızın kullanamayışıdır. Kendi neden olması demek, şayet nedeni akılsızlık değil de bir başkasının rehberliği olmaksızın akli kullanmadaki kararlılık ve cesaret eksikliği ise, bu toyluktur. Sapere aude! Kendi aklını kullanma cesaretini göster! O halde aydınlanmanın sloganı budur.

Anahtar Kelimeler: Aydınlanma, Kant, Salt Akıl

ABSTRACT

Enlightenment is the liberation of man from immaturity of his own making. Immaturity is the inability to use one's own reason without the guidance of another. Self-caused immaturity is immaturity if it is not lack of reason, but lack of determination and courage to use reason without the guidance of another. Sapere aude! Dare to use your own reason! This, then, is the motto of enlightenment.

Keywords: Enlightenment, Kant, Pure Reason

Immanuel Kant'ın “Beantwortung der Frage: Was ist Aufklärung?” adlı, 1784 yılında *Berlinische Monatschrift*'te yayımlanmış çalışmasıdır.

Geliş Tarihi/Received 22.03.2024
Kabul Tarihi/Accepted 24.03.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 29.06.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Emre Bekir GÜVEN

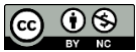
E-mail: emrebekirguven@gmail.com

Atıf: Güven, E.B. (2024). “Aydınlanma Nedir?” Sorusunun Yanıtı.

Korpusgermanistik, 3(1), 18-21.

Cite this article: Güven, E.B. (2024).

Answering the Question: What Is Enlightenment? *Korpusgermanistik*, 3(1), 18-21.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Aydınlanma, insanın, kendi neden olduğu toyluktan kurtulmasıdır. Toyluk¹, insanın kendi aklını² bir başkasının rehberliği olmaksızın kullanamayışıdır. Kendi neden olması³ demek, şayet nedeni akılsızlık değil de bir başkasının rehberliği olmaksızın akli kullanmadaki kararlılık ve cesaret eksikliği ise, bu toyluktur. Sapere aude! Kendi aklını kullanma cesaretini göster! O halde aydınlanmanın sloganı budur.

Tembellik ve korkaklık, insanların büyük bir kısmının, doğa onları yabancı rehberliğinden kurtardıktan (*naturaliter maiorenes*) sonra bile, hayatları boyunca toy kalmayı istemelerinin ve başkalarının onlara koruyuculuk⁴ yapmasının bu kadar kolay gelmesinin nedenleridir. Toy olmak⁵ o denli rahattır. Benim yerime düşünen bir kitaba, benim yerime vicdanına başvuran bir din adamına, benim yerime perhize karar veren bir hekime ve benzerlerine sahipsem; o zaman kendi başıma çabalamama gerek kalmaz. Ödeme gücüm varsa, düşünmeme gerek yoktur; başkaları bu can sıkıcı⁶ işi benim adıma devralır. İnsanların (kadın cinsinin⁷ tamamı dahil) büyük çoğunluğunun, olgunluğa adım atmanın zahmetli olduğunun yanı sıra çok tehlikeli olduğunu düşünmesi, onların gözetimini büyük yardımseverlikle üstlenen vesayet sahipleri tarafından sağlanmaktadır. Önce hayvanlarını aptallaştırıp, bu sessiz yaratıkların esir edildikleri ve kilitlendikleri arabadan dışarı bir adım bile atmaya cesaret edememeleri sağlanır. Sonra da hayvanlara, yalnız başlarına gitmek istemeleri durumunda onları bekleyen tehlike gösterilir. Aslında bu tehlike, şimdilik o denli büyük değildir; çünkü birkaç kez düşmenin ardından yürümeyi öğrenirler. Ancak tek başına bu tarz bir uyarı çekingenlik oluşturur ve genellikle tüm çabalama girişimlerini engeller.

Bu durumda, her insanın neredeyse doğası haline gelmiş toyluktan sıyrılması güçtür. Hatta bu toyluktan hoşlanır ve içerisinde bulunduğu an itibarıyla kendi aklını kullanma becerisini gerçekten kaybeder; çünkü hiçbir zaman bu girişime izin verilmemiştir. Kişinin doğal yeteneklerinin akıl yolunda kullanımı veya daha çok kötüye kullanımının mekanik araçları, yani yasalar ve formüller, durmaksızın devam eden toyluğun prangalarıdır. Bunları kırmaya çalışan kişi en küçük engelde bile ancak zayıf bir sıçrama yapar; çünkü bu tarz özgür davranışlara alışkın değildir. Bu yüzden, kendi kişiliklerini⁸ işleyerek kendilerini toyluktan kurtarabilen, buna rağmen sağlıklı bir sıçrama yapabilen çok az kişi vardır.

Fakat halkın, kendi kendine aydınlanması mümkün olabilir; evet sadece, halka bu özgürlük tanındığında bile, bu sonuç neredeyse kaçınılmazdır. Çünkü, toyluğun boyunduruğundan kendi çabaları ile kurtulduktan sonra, kişinin kendi değerine dair makul bir değerlendirme yapabilme ruhunu ve bağımsız düşünebilmeyi yaygınlaştıracak, kendi kendine düşünebilen

insanlar olacaktır; atanmış vesayet sahipleri arasında bile. Burada özellikle önemli olan nokta, öncesinde bu boyunduruk altına alınmış olan halkın, aydınlanma yeteneği olmayan vesayet sahiplerinin bazıları tarafından bu boyunduruk altında kalmaya zorlanması ve buna teşvik edilmesidir. Ön yargılar aşılacak bu denli zararlıdır; çünkü sonuç olarak bu ön yargılar bizzat onları oluşturanlardan veya öncüllerinden intikam alırlar. Bu yüzden bir halk ancak sürece yayarak⁹ aydınlanmaya erişebilir. Bir devrim üzerinden kişisel despotizm, açgözlü ve otoriter baskıdan sıyrılmak belki sağlanabilir, ancak mantaliteye dair gerçek reform hiçbir zaman ortaya çıkmayacaktır; aksine, düşünemeyen kalabalığın yönetilmesine hizmet eden, tam da öncülleri gibi yeni ön yargılar oluşur.

Bu aydınlanma için oysaki *özgürlükten* başka bir şey gerekli değildir; özgürlük olarak adlandırılabilir bu şeyler arasında en masumu, kişinin, tüm boyutlarıyla aklından *kamusal fayda*¹⁰ sağlamasıdır. Fakat bu defa da her taraftan gelen çağrıyı duyuyorum: *Akil yürütmeyin!*¹¹ Askeri yönetim diyor ki: Akil yürütmeyin; aksine, talim yapın! Ekonomi yönetimi: Akil yürütmeyin; aksine, ödeyin! Dini yönetim: Akil yürütmeyin; aksine, inanın! (Bu dünyada sadece tek bir efendi¹² diyor ki: Ne kadar ve ne konuda isterseniz *akıl yürütün, ama itaat edin!*) Burada, her noktada özgürlüğün kısıtlanması söz konusudur. Peki ama hangi kısıtlama aydınlanmaya engel, hangisi değil, hangisi tam tersine destekleyicidir? - Yanıt veriyorum: Kişinin, aklını *kamusal fayda* için kullanması her daim serbest olmalıdır ve sadece bu tek başına bile insanlar arasında aydınlanmayı gerçekleştirebilir; aklın *kişisel kullanımı*¹³ ise aydınlanmanın ilerleyişi engellenmeden, yaygın ve çok sıkı bir şekilde kısıtlanabilir. Ancak kişinin kendi aklını kamusal fayda için kullanmasından anladığım, *bilge*¹⁴ olarak kişinin, *okur dünyasının*¹⁵ oluşturduğu kitlenin tamamının faydasına sunmasıdır. Kişisel kullanım olarak adlandırdığım ise kendisine verilen belirli bir *sivil konum* veya makamda kişinin kendi aklından ortaya çıkardıklarıdır. Bu defa da yapay bir görüş birliği aracılığıyla iktidar tarafından kamusal amaçlara doğru yönlendirmek veya en azından bu amaçların zarar görmesini engellemek için, ortak varlığın bazı üyelerinin pasif kalmasının etkisiyle, ortak varlığın çıkarına olan bazı işlemlerde belirli bir mekanizma gereklidir. Elbette bu noktada akıl yürütmeye izin yoktur; aksine, kişi itaat etmek zorundadır. Fakat şayet makinenin bu parçası kendisini ortak varlığın tamamının, evet, hatta dünya vatandaşı toplumunun¹⁶ bir üyesi ve bunun sonucunda da halka eserleriyle gerçek anlamda hitap eden bilge bir kişi niteliğinde görürse; kısmen pasif üye olarak maruz bırakıldığı işlemlerle ilgili herhangi bir sorun yaşamaksızın en azından akıl yürütebilir. Böylece üstlerinden emir alan bir askerin bu emrin yerinde ve yararlı olup olmadığı konusunda sesli olarak düşünmek istemesi felakete

¹ Alm.: Unmündigkeit.

² Alm.: Verstand. Alternatif sözcükler: Zihin, algı.

³ Alm.: Selbstverschuldet.

⁴ Alm.: Vormund, Vormünder. Alternatif sözcükler: Koruyucular, vesayet sahibi.

⁵ Alm.: Sein. Alternatif sözcük: Oluş, kalmak.

⁶ Alm.: Verdrießlich.

⁷ Alm.: Das schöne Geschlecht. Alternatif sözcükler: Güzel cins, zayıf cins, cins-i latif.

⁸ Alm.: Geist. Alternatif sözcükler: Ruh, zihin.

⁹ Alm.: Langsam. Alternatif sözcük: Yavaşça, yavaş yavaş.

¹⁰ Alm.: Öffentlicher Gebrauch.

¹¹ Alm.: Räsonnieren. Alternatif sözcük: Düşünmek.

¹² Alm.: Herr. Alternatif sözcük: Tanrı.

¹³ Alm.: Privatgebrauch.

¹⁴ Alm.: Gelehrter.

¹⁵ Alm.: Leserwelt.

¹⁶ Alm.: Weltbürgergesellschaft.

neden olacaktır; itaat esastır. Fakat ordu hizmeti esnasında bu askerin, bilge kişi olarak hatalar hakkında yorum yapması ve bunları halkın değerlendirmesine sunması, haklı olarak, engellenemez. Vatandaş, kendisine yüklenen görevleri yerine getirmeyi reddedemez; hatta şayet kendisi tarafından yerine getirilmesi gerekiyorsa, bu tarz yükümlülüklerden doğan ağır¹⁷ suç, skandal olarak cezalandırılabilir. Aynı durum, bir vatandaşın, görevinden bağımsız olarak bilge kişi olarak ihalelerin uygunsuzluğu veya adaletsizliği hakkında görüşlerini açıkça ifade etmesi durumunda da geçerlidir. Aynı şekilde bir din adamı, kateşizm öğrencilerine¹⁸ ve cemaatine, hizmet ettiği kilisenin simgesine uygun olarak ders vermekle yükümlüdür, çünkü bu şart ile kabul edilmiştir. Fakat bilge kişi olarak söz konusu simgede hatalı olan noktalar hakkında dikkatlice irdelenmiş, iyi niyetli düşüncelerinin yanında din ve kilise varlığının daha iyi düzenlenmesine dair önerilerini halka bildirme özgürlüğüne hatta görevine sahiptir. Ek olarak burada vicdanın sorumlu tutulabileceği hiçbir şey de yoktur. Çünkü kişi, kilise temsilcisi olan görevine dayanarak öğrettiği şeyi, kendi takdirine göre öğretme yetkisine sahip olmadığını göz önünde bulundurarak, aksine talimatlara uygun olarak ve bir başkasının adına ders vermekle görevlendirildiği bir şey olarak sunar. Şöyle der: Kilise bunu veya şunu öğretiyor; bunlar kilisenin araç olarak kullandığı delillerdir¹⁹. Ondan sonra cemaati için tam bir inançla altına imzasını atacağı ve dersini vermeyi üstlendiği yasalardan tüm pratik faydaları alır; çünkü içlerinde hakikatin saklı olması tamamen imkansız değildir, fakat her halükarda iman²⁰ ile çelişen hiçbir şey bulunmaz. Çünkü kişi sonucunu bulacağına inansaydı, görevini vicdanına dayanarak yürütemezdi; istifa etmek zorunda kalırdı. O halde görevli bir öğretmenin, cemaati önünde aklına başvurması, her ne kadar büyük bir toplantı olsa da sadece evi kapsadığı için, yalnızca *kişisel kullanım*dir; bu göz önüne alındığında, yabancı olduğu bir görevi yerine getirdiği için rahip olarak özgür değildir ve olmaya hakkı da yoktur. Buna karşılık, asıl halka yani dünyaya eserleri üzeri aracılığıyla seslenen bilge bir kişi ve bunun sonucunda aklını *kamusal fayda* için kullanan din adamı olarak kendi aklını kullanma ve kendi adına konuşma konularında sınırlandırılmamış özgürlüğün tadını çıkarır. Çünkü halkı elinde tutan vesayet sahiplerinin (dinsel konularda) bizzat kendilerinin olgunluklarını kaybetmeleri, tutarsızlıkların devamı olan bir tutarsızlıktır.

Fakat kilise toplantısı veya saygıdeğer bir sınıf²¹ (kendilerini Hollandalılar arasında adlandırdıkları şekliyle) gibi din adamlarından oluşan topluluğun, üyelerinin her biri üzerinde ve onlar aracılığıyla da halk üzerinde bitmek bilmeyen bir vesayet uygulamak ve hatta bunu ebedi kılmak için, değişmeyecek belirli bir simge üzerine yemin ederek kendisini buna adama hakkına sahip olması gerekir mi? Ben diyorum ki: Bu tamamen imkansızdır. İnsan türünün ileriki aydınlanma aşamalarını sonsuza kadar engelleyecek böyle bir sözleşme tamamen sıfır²² ve geçersizdir; ve bu sözleşmenin aynı zamanda en yüksek erk²³ tarafından, meclis ve en ciddi barış anlaşmaları tarafından onaylanması gerekir. Bir çağ²⁴ ittifak kurup bir sonraki çağın

(özellikle çok önemli olan) bilgilerini geliştirmeyi, hatalardan arınmayı ve aydınlanma konusunda daha ileriye ulaşmasını engelleyecek bir duruma sokma üzerine komplo kuramaz. Bu, asıl amacı tam da daha ileriye ulaşma olan insan doğasına karşı bir suç olur; sonraki nesiller de bu yetkisiz ve kabul edilemez kararları reddetme hakkına tamamen sahiptir. Bir halkın önüne yasa olarak konulabilecek her şeyin mihenk taşı şu soruda yatmaktadır: Bir halk, kendisine böyle bir yasayı kendi eliyle dayatabilir mi? Bu, daha iyi bir şey elde etme beklentisiyle, belirli bir düzen yerleştirmek için her vatandaşa, özellikle din adamlarına, bir bilge niteliğinde, herkese açık şekilde, yani eserleriyle mevcut kurum ve kuruluşların aksaklıkları hakkında, din müessesesinin kendi algılarına göre değiştirilmesi konusunda birleşen cemaatlerin, her şeyi olduğu haliyle yeterli görenleri engellemeksizin koruma altına almak için (hepsinin olmasa da) seslerini birleştirerek iktidarın önüne bir öneri getirebilmesi, bu işlerin doğasının anlaşılması ve kamuoyunda bu boyuta ulaşip kanıtlanıncaya kadar, kurulu düzenin devam ettiği esnada yorum yapma özgürlüğü tanınması halinde kısa bir süreliğine mümkün olabilir. Fakat bir insanın hayatı boyunca dahil, hiç kimse tarafından alenen sorgulanamayan bir din anayasası²⁵ üzerinde birleşmesine ve böylece insanlığın daha iyiye ulaşma yönünde ilerlemesini adeta yok etmesine ve verimsizlik sonucunda da sonraki nesilleri dezavantajlı kılmasına kesinlikle izin verilmez. Gerçi bir insan, kendi sorumluluğunda olan konunun sınırları çerçevesinde aydınlanmayı kendi iyiliği için bir süreliğine erteleyebilir; ancak bundan vazgeçmek, ister kendisi için olsun, ister sonraki nesiller için, insanlığın kutsal haklarını ihlal etmek ve ayaklar altına almak anlamına gelir. Fakat halkın, kendi kaderine karar veremediği konuda, bir hükümdarın karar alabilmesi daha az mümkündür; çünkü hükümdarın yasama yetkisi²⁶ halkın tüm iradesini kendi iradesiyle birleştirmesinden ileri gelir. Hükümdar şayet sadece gerçek veya sözde gelişimin kamusal düzen ile bir arada var olduğuna dikkat ederse, bu yolla kullarının, manevi kurtuluşları için gerekli gördükleri şeyleri sadece kendilerinin yapmalarına izin verebilir; bunun ona dokunan hiçbir tarafı yoktur, ama bir kişinin başka bir kişiyi aynı konuda, tüm açılardan kendi yeteneğine göre belirlemesinin ve teşvik etmesinin şiddetle engellemesinin önünü almak ise onun işidir. Şayet kullarının algısını düzenlemeye çalıştığı eserlerinde kendi saltanatın mekanizmasını överek, üstelik bunu hem *Caesar non est supra grammaticos* suçlamalarına maruz kaldığı kendi yüksek algı açısından yaparak hem de bir tiranın, kendi devletindeki ruhsal despotizmi diğer kullara karşı desteklemek suretiyle sahip olduğu en yüksek erki küçük düşürerek bu işe karışırsa aynı şekilde ve hatta daha ileri boyutta kendi haşmetini yok eder.

Peki şayet sorulursa: Şu an *aydınlanmış* bir çağda mı yaşıyoruz? Yanıt şöyledir: Hayır, ama *aydınlanmanın* çağında. Şu an görüldüğü kadarıyla, bir bütün olarak insanların dinsel konularda bir başkasının rehberliği olmaksızın kendi akıllarını iyi bir şekilde kullanabilme durumunda olmaları veya bu duruma maruz bırakılabilmeleri için hala çok şey eksiktir. O yöne doğru özgürce

¹⁷ Alm.: Vorwitzig. Alternatif sözcükler: Küstah, arsız.

¹⁸ Alm.: Katechismusschüler.

¹⁹ Alm.: Beweisgrund.

²⁰ Alm.: Innere Religion.

²¹ Orj.: Classis.

²² Alm.: Null.

²³ Alm.: Gewalt.

²⁴ Alm.: Zeitalter. Alternatif sözcük: Dönem.

²⁵ Alm.: Religionsverfassung. Alternatif sözcük: Din anlayışı.

²⁶ Alm.: Ansehen.

evrilmenin ve umumi aydınlanmanın veya insanın kendi neden olduğu toyluktan kurtulmanın önündeki engellerin giderek azaldığı alanın açıldığına dair net göstergeler vardır. Bu itibarla, bu dönem, aydınlanma çağı veya Friedrich yüzyılıdır.

Dinsel konularda insanlara hiçbir şey dayatmadığını, aksine bu konuda tam bir özgürlük tanıdığını görev bildiğini söylemeyi, kendisine göre onursuz bulmayan, yani hoşgörünün²⁷ kibirli adını kendiliğinden reddeden bir prens aydınlanmış bir kişidir ve toy insan türünü en azından iktidar baskısından kurtaran ve herkese vicdanla ilgili meselelerde kendi aklını kullanma özgürlüğü tanıyan kişi olarak minnettar dünya ve sonraki nesiller tarafından övülmeyi hak eder. Onun yönetimi altında saygın din adamları, kabul görmüş olan simgelerinden oraya buraya saçılan yargı ve algıları, bilge kişi niteliğinde dünyaya kontrol ettirmek üzere, resmi görevlerine zarar vermeksizin özgürce ve açıkça sunabilirler; resmi görev ile kısıtlanmamış olan diğerleri ise bundan fazlasını yapabilirler. Özgürlüğün bu ruhu, kendini bile yanlış anlayan bir iktidarın dıştan engellemeleriyle savaştığı noktada da yayılır. Çünkü bu, kamusal barış²⁸ ve ortak varlığın birliği için söz konusu olan özgürlükte asgari gerekliliğin sağlanması gerektiğine dair bir örnek teşkil eder. Birileri tarafından salt kasıtlı olarak orada tutulmamaları durumunda, insanlar kendiliğinden, kendi kendilerini hamlıktan²⁹ çıkacak şekilde şekillendirirler.

İnsanların kendi neden oldukları toyluktan kurtuluşu olan aydınlanmanın özünü³⁰, sanat ve bilimler karşısında hükümdarlarımız vesayet sahibi rolü yapmaya ilgi duymadıkları için, ilk olarak *dinsel konular* ile, ardından tüm konular içerisinde en tehlikelisi ve aynı zamanda en onur kırıcısı olan toyluk ile birleştirdim. Fakat ilkinde teşvik eden bir devlet başkanının düşünme biçimi daha da ilerler ve kullarına kendi akıllardan *kamusal* fayda oluşturmanın ve dünyaya daha iyi bir oluşum üzerine hatta var olanın açık eleştirisiyle, düşünceleri açık bir şekilde ortaya koymanın, böylece saygı duyduğumuz öncesinde henüz hiçbir hükümdarın olmadığını gösteren kusursuz bir örneğe sahip olmanın kendi *yasama sistemi* hesaba katıldığında bile tehlikesiz olduğunu anlar.

Fakat sadece, kendi kendine aydınlanmış, gölgeden korkmayan, aynı zamanda kamusal barışı tesis etmek üzere disiplini sağlanmış sayıca zengin bir orduyu elinde tutan kişi, - bağımsız bir devletin³¹ cesaret edemediği şeyi söyleyebilir: *Ne kadar isterseniz ve ne hakkında isterseniz, akıl yürütün; sadece itaat edin!* Böylece burada insani konulara dair tuhaf, beklenmedik bir gidişat kendini gösterir; daha deniş bakıldığında neredeyse her şeyin paradoks olduğu diğer konularda olduğu gibi. Kamusal özgürlüğün daha üst bir aşaması, halkın ruhunun özgürlüğü için faydalı görünür, ancak önüne aşılabilir engeller koyar; buna karşın, kamusal özgürlüğün daha alt bir aşaması, bu gidişata, varlığının sonuna kadar genişleme imkanı sağlar. Şayet doğa bu sert kabuğun içinde en hassas şekilde ilgilendiği tohumu, yani *özgür düşünme* eğilim ve mesleğini, yetiştiriyse: bu tohum yavaş yavaş halkın düşünce biçimine (böylece *özgürlüğe doğru hareket etme* kabiliyeti giderek artar) ve hatta sonunda *iktidarın*, kendisinin de uygun

bulduğu temel ilkelerine ve an itibarıyla *makineden fazlası* olan insana, sahip olduğu onuruna uygun olarak davranma konusuna etki eder.

Prusya'da Königsberg, 30 Eylül 1784

²⁷ Alm.: Toleranz. Alternatif sözcük: Tolerans.

²⁸ Alm.: Ruhe. Alternatif sözcük: Huzur.

²⁹ Alm.: Rohigkeit. Alternatif sözcük: Çiğlik.

³⁰ Alm.: Hauptpunkt.

³¹ Alm.: Freistaat.

Franz Kafka'nın "Babaya Mektup" Adlı Eserinde Ödipus Kompleksi

In Franz Kafka's Work Called "Letter to the Father" Oedipus Complex

Kübra ÇAVUŞ

Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı, Erzurum, Türkiye

Atatürk University, Faculty of Letters, German Language and Literature, Erzurum, Türkiye

Anahtar Kelimeler: Merve Karabulut, Kafka, Babaya Mektup, Ödipus

Merve Karabulut, Türk okurların da yakından tanıdığı Çek asıllı yazar Franz Kafka'nın "Babaya Mektup" adlı eserinde ödipus kompleksini kaleme alarak, ayrıntılı bir çalışma/inceleme ortaya koyar. Kitabın arka kapağında; "Psikanalitik kuram, insan davranışlarını açıklamaya yönelik olarak Sigmund Freud tarafından ortaya atılmış ve geliştirilmiştir. Klasik psikanalizin kurucusu olarak kabul edilen Freud, insan davranışlarının temelinde, bireyin farkında olmadığı bastırılmış dürtülerin, çatışmaların ve yaşantıların yer aldığını ifade eder. İnsanın kendi davranışlarının farkında olmadığını ve bu davranışlara yön veren dinamiklerin bilinçdışında yatan sebeplerden kaynaklandığını ileri sürer. İnsan davranışlarının ortaya çıkışına ilişkin bakış açıları geliştirir. Bu kitapta, Franz Kafka'nın "Babaya Mektup" adlı eseri, Freud'un geliştirdiği psikoseksüel kuram içerisinde yer alan, Ödipus kompleksi ışığında incelenmektedir. Baba-Oğul rekabeti olarak adlandırılan Ödipus kompleksi ilk olarak Freud tarafından ortaya atılmış ve bu duruma delil olarak da Yunan mitolojisindeki Ödipus efsanesi/miti gösterilmiştir. Freud'un delil/dayanak gösterdiği Ödipus efsanesi/miti açıklanarak, Kafka'nın "Babaya Mektup" adlı eserinde baba-oğul rekabeti/nefreti (Ödipus kompleksi) ortaya konmaya çalışılmaktadır." Cümleleri yer alır.

Karabulut, edebiyat-psikoloji-psikanaliz ilişkisini ayrıntılı olarak ele aldığı eserde, kuramsal çerçeve kısmında baba ve oğul arasındaki sonsuz çatışma/ödipus kompleksi başlığı altında ödipus mitini ve Sigmund Freud ve ödipus kompleksini açıklar. Franz Kafka'nın hayatına ve babası arasındaki ilişkiye dikkat çekerek, "Babaya Mektup" adlı eseri bu kuram ışığında inceler.

Geliş Tarihi/Received 01.06.2024
Kabul Tarihi/Accepted 06.06.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 29.06.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Kübra ÇAVUŞ

E-mail: kubracavus@atauni.edu.tr

Atif: Çavuş, K. (2024). Franz Kafka'nın "Babaya Mektup" Adlı Eserinde Ödipus Kompleksi. *Korpusgermanistik*, 3(1), 22.

Cite this article: Çavuş, K. (2024). In Franz Kafka's Work Called "Letter to the Father" Oedipus Complex.

Korpusgermanistik, 3(1), 22.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Robert Walser'in Mikrogram Dünyası

The Microgram World of Robert Walser

Ebrar KÖSEOĞLU

Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Alman
Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum, Türkiye

Atatürk University, Faculty of Letters,
Department of German Language and
Literature, Erzurum, Türkiye

Anahtar Kelimeler: Merve Karabulut, Robert Walser, Mikrogram

Merve Karabulut, İsviçre’de ulusal değer haline gelen yazar Robert Walser üzerine yaptığı “Robert Walser’in Mikrogram Dünyası” adlı doktora çalışmasını kitap olarak bastırır. Bu eserde, Walser’i ve mikrogramları kaleme alarak, ayrıntılı bir çalışma/inceleme ortaya koyar. Kitabın arka kapağında; “İsviçre/Alman edebiyatının giderek yıldızı parlayan ve Germanistik dünyasının büyük ilgi gösterdiği yazarlardan birisi olan Robert Walser’in mikrogramları, ülkemizde akademik anlamda henüz mercek altına alınmamıştır. Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurma ve bundan sonra ona dair yapılacak çalışmalar için yol gösterici olma bağlamında bir işlev üstlenirse ve bir katkıda bulunabilirse amacına ulaşmış olacaktır.” cümleleri yer alır.

Karabulut, mikrogramları ve Walser’in yazma biçimini ayrıntılı olarak ele aldığı eserde, kuramsal çerçeve kısmında mikrogramların oluşumu, yazı stili ve mikrogramların yapısal özelliklerini açıklayarak, 6 cilt halindeki mikrogramları 3 ayrı başlık altında kategorize ederek inceler. Mercek altına aldığı mikrogram metinlerinde, Walser’in geleneksel anlatının sınırını aştığını ortaya koyarak, bu duruma dikkat çeker.

Geliş Tarihi/Received 01.06.2024
Kabul Tarihi/Accepted 06.06.2024
Yayın Tarihi/Publication 29.06.2024
Date

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Ebrar KÖSEOĞLU

E-mail: ebrar.k@atauni.edu.tr

Atıf: Köseoğlu, E. (2024). Robert
Walser’in Mikrogram Dünyası.
Korpusgermanistik, 3(1), 23.

Cite this article: Köseoğlu, E. (2024).
The Microgram World of Robert Walser.
Korpusgermanistik, 3(1), 23.

Content of this journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-NonCommercial
4.0 International License.